

*MASTER
NEGATIVE
NO. 93-81627-3*

MICROFILMED 1993

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES/NEW YORK

as part of the
"Foundations of Western Civilization Preservation Project"

Funded by the
NATIONAL ENDOWMENT FOR THE HUMANITIES

Reproductions may not be made without permission from
Columbia University Library

COPYRIGHT STATEMENT

The copyright law of the United States - Title 17, United States Code - concerns the making of photocopies or other reproductions of copyrighted material.

Under certain conditions specified in the law, libraries and archives are authorized to furnish a photocopy or other reproduction. One of these specified conditions is that the photocopy or other reproduction is not to be "used for any purpose other than private study, scholarship, or research." If a user makes a request for, or later uses, a photocopy or reproduction for purposes in excess of "fair use," that user may be liable for copyright infringement.

This institution reserves the right to refuse to accept a copy order if, in its judgement, fulfillment of the order would involve violation of the copyright law.

AUTHOR:

BAMBERG, ALBERT VON

TITLE:

DE RAVENNATE ET VE-
NETO ARISTOPHANIS...

PLACE:

BONNAE

DATE:

1865

Master Negative #

93-81627-3

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES
PRESERVATION DEPARTMENT

BIBLIOGRAPHIC MICROFORM TARGET

Original Material as Filmed - Existing Bibliographic Record

88Ar5 Bamberg, Albert von. 1844-
DZ 2, v. 1 De Ravennate et Veneto Arist-
tophanis codicibus.
Bonnæ 1865. O. 3, + 40 + 1, p.
Doctor's dissertation at Bonn
(Ger.) university.
No. 4

Restrictions on Use:

TECHNICAL MICROFORM DATA

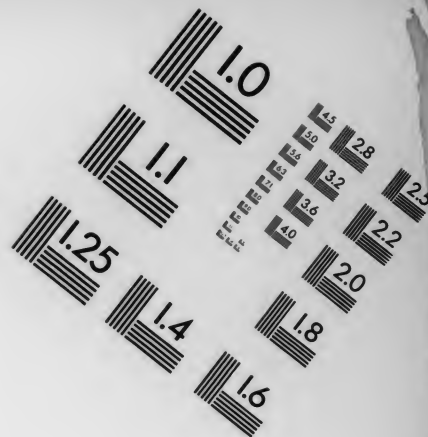
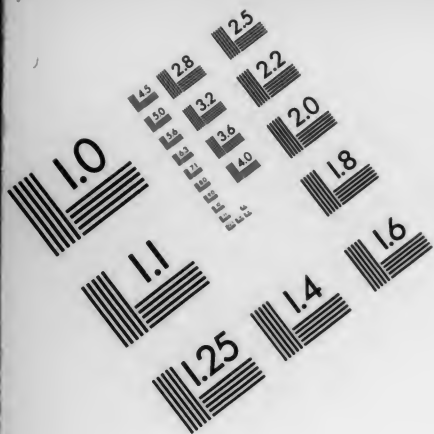
FILM SIZE: 35 mm REDUCTION RATIO: 11x
IMAGE PLACEMENT: IA IIA IB IIB
DATE FILMED: 8/2/93 INITIALS BE
FILMED BY: RESEARCH PUBLICATIONS, INC WOODBRIDGE, CT

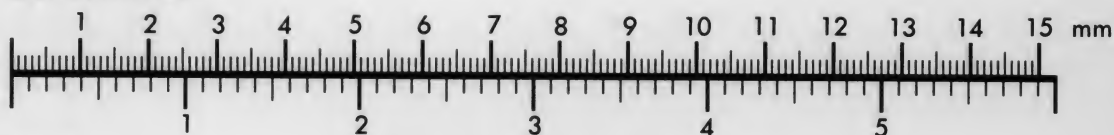
AIM

Association for Information and Image Management

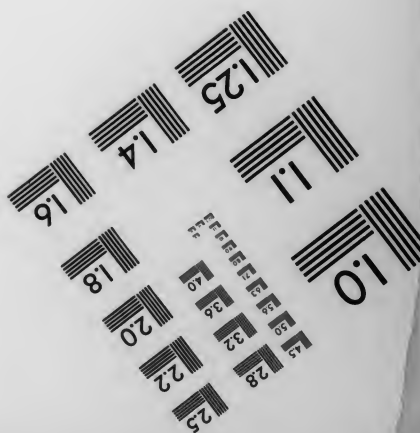
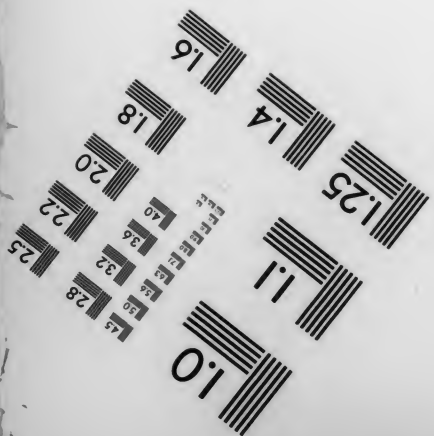
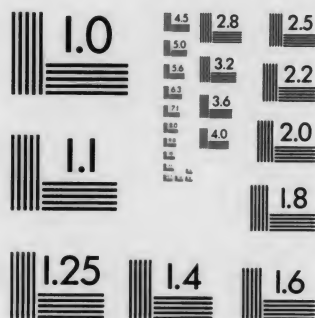
1100 Wayne Avenue, Suite 1100
Silver Spring, Maryland 20910
301/587-8202

Centimeter

Inches

MANUFACTURED TO AIM STANDARDS
BY APPLIED IMAGE, INC.

762
7-

77
No. 4

DE

RAVENNATE ET VENETO

ARISTOPHANIS CODICIBVS.

DISSERTATIO PHILOLOGICA

QVAM

AD SVMMOS IN PHILOSOPHIA HONORES

AB AMPLISSIMO PHILOSOPHORVM ORDINE

IN VNIVERSITATE FRIDERICIA GVILELMIA RHENANA

RITE IMPETRANDOS

SCRIPSIT

ET VNA CVM SENTENTIIS CONTROVERSIS

DIE XXVII. MENSIS IVLII A. CIOIOCCCLXV.

PVBLICE DEFENDET

ALBERTVS DE BAMBERG

RVDOLPHOPOLITANVS.

ADVERSARIORVM PARTES SVSCIPIENT

RVDOLPHVS SCHOELL WIMARENSIS.

ERNESTVS SCHVLTZE GOTHANVS.

FRIDERICVS MATZ LVBECENSIS.

BONNAE

TYPIS CAROLI GEORGHII

A. CIOIOCCCLXV.

GVNTHERO DE BAMBERG

PATRI OPTIMO

S.

Mirum est tanto poetae, quantus est Aristophanes, philologos adhuc adeo defuisse, ut neglecta prima artis criticae lege optimis codicibus uti quidem vellent, quae vero inter eos intercederet ratio quaerere omitterent. Quamquam fuerunt, qui huius quaestionis necessitatem penitus persentirent, ipse, a quo nunc summos honores peto, philosophorum Bonnensium ordo ante hos paucos annos praemio proposito adulescentes in hac literarum universitate philologiae studiosos excitare studuit, ut quae ratio intercederet inter Ravennatem et Venetum Aristophanis codices investigarent; at frustra. Ego vero ex quo cognitis artis criticae legibus praeclaro poetae operam dare coepi, aegre desideravi firmum beneque dispositum fundamentum criticum. Sed fateor ad hanc quaestionem accedere diu me dubitavisse. Neque enim facile a me impetrare poteram, ut in librariorum peccatis recensendis tempus consumerem, et diu sperabam fore ut adparatu critico hac luce digno tandem aliquando edito etiam huius quaestionis molestia et difficultas levaretur. Iam illud taedium posui, conlationis vero Ravennatis et Veneti Bekkerianae pleniorum quam quae ex Dindorfii editione Oxoniensi parari poterat notitiam O. Iahnii liberalitati debeo, deteriorum autem codicum lectiones etsi in universum valde dolendum est non omnes notas esse, tamen ad rationem, quae inter optimos intercedat codices, definiendam eas sufficere intellexi, quae in Dindorfii omnium fabularum Oxoniensi, in eiusdem Equitum Pacis Ranarum Lipsiensibus, in Thierschii Pluti editione adnotatae sunt. Itaque constitui demum hanc rem gravissimam in iudicium vocare et sententiam meam cum hominibus doctis communicare.

G. Hermannus in praefatione Nubium editionis p. IX Venetum ita in plerisque rebus omnibus cum Ravennate consentire dicit, ut non videatur dubitari posse, quin ex eodem ambo fonte fluxerint. Quod num iure dixerit homo doctissimus videbimus. Tenendum vero est inde, quod Ravennas et Venetus interdum veram lectionem contra omnes alios codices tinentur, nondum consequi eos ad eundem fontem referendos esse; vitiorum demum singularium communio signum erit communis originis.

Ordiamur ab Equitibus. Perpauca eaque admodum incerta communis utriusque codicis originis vestigia in hac fabula indagare potui. Nam quod Ravennas et Venetus contra omnes alios codices v. 89 ἀληθές pro ἀληθες, v. 213 ποῖς ποῖ pro ποῖς ποῖει, v. 289 τὸν νῶτον pro τὸ νῶτον, v. 749 πικνῆι pro πικνῆ, v. 996 Λωροδοκιστί pro Λωροδοκηστί, v. 1388 δ' pro γ' scriptum exhibent, huic in creberrimis et lenissimis corruptelis consensui in hac quaestione nihil tribui potest. Unum tantum locum repperi, ubi maius discidium intercedit inter Ravennatem Venetumque et ceteros. v. 346 enim uterque codex exhibet:

ἀλλ' οἷσθ' ὅπερ πεπονθέναι μοι δοκεῖς; ὅπερ τὸ
πλήθος,

ceteri:

ἀλλ' οἷσθ' ὃ μοι πεπονθέναι δοκεῖς; ὅπερ τὸ
πλήθος,

nisi quod Florentinus (Laurent 31, 15) Γ' et ipse ὅπερ praebet, μοι vero omittit; quem codicem sciendum est omnino maxima ex parte ex Ravennate et Veneto compilatum esse ¹⁾. In Ravennatis vero et Veneti lectione

1) Hoc ita esse non tam ex eis locis apparet, ubi Γ cum RV in vitiis consentit, quam ex eis, ubi unius lectionem recepit, alterius tamquam variam lectionem adscripsit. Sic Eq. 473 R. προσπέμπων, V. προσπεσῶν, Γ προσπέμπων γρ. προσπεσῶν, v. 903 R. πανοῦργε, V. πόνηρε, Γ πανοῦργε γρ. πόνηρε, Vesp. 1066 R. ζώμην, V. γνώμην Γ

primum apparet, μοι ante δοκεῖς suum locum non habere; sed ne ὅπερ quidem, quod miror et Meinekio et Bergkio placuisse, ferri potest. Prorsus enim inaudita est et ipsa huius vocabuli natura exclusa ὅπερ relativi pronominis in interrogativi locum substitutio. Nec Meinekio nec Bergkio dubitavit Vesp. 796 ex Ravennate Veneto Florentino Γ pro ὁρᾶς ὅσονπερ κτλ. reponere ὁρᾶς ὅσον καὶ τοῦτο δῆτα κερδανεῖς et Eq. 727 codicum scripturae. οἷάπερ ὀβριζομαι Elmsleii emendationem οἷα περιβριζομαι praeferre ¹⁾. Av. 437 vero σὺ δὲ τούσθ' ἐφ' οἷσπερ τοῖς λόγοις συνέλεξ' ἐγὼ φράσον, δίδαξον quominus de interrogativa οἷσπερ pronominis significatione cogites, satis impediris τοῖς articulo addito. Iure igitur in Ravennatis et Veneti communi scriptura offendimus. Contra in reliquorum codicum lectione non solum nihil video quod reprehendi possit — conferri potest Av. 804 οἷσθ' ᾧ μάλιστα ἔοικας ἐπτερωμέ-

ζώμην γρ. γνώμην, Av. 23 R. ἡδ', V. οὐδ', Γ ἡδ' γρ. καὶ οὐδ', v. 318 R. ἀφ᾽ ἄχθον, V. ἀφ᾽ ἄχθονθ', Γ ἀφ᾽ ἄχθον γρ. ἀφ᾽ ἄχθονθ'.

Contra Eq. 1039 ξαι V. ὄν, R. τὸν, Γ ὄν γρ. τὸν, ib. V. φύλασσε, R. φύλαξαι, Γ φύλασσε v. 1110 V. ἦδη, R. εἶσω, Γ ἦδη γρ. εἶσω, v. 1256 V. γένομαι, R. ἔσομαι; Γ γένομαι γρ. ἔσομαι. Sed qui hunc codicem exaravit, liberum sibi servasse iudicium velut ex Eq. 517 videre licet, ubi Ravennas exhibet ὀλίγοις πάνν, Venetus ὀλίγοις ἦδη, Γ neque πάνν neque ἦδη recepit, saniore haud dubie iudicio usus quam quo Kockius (Mus. Rhen. VIII p. 501) utriusque codicis lectionibus coniunctis demonstrare conatus est scribendum esse:

πολλῶν δ' αὐτὴν πειρασάντων ὀλίγοις πάνν δὴ χαρίσασθαι.

Nam quod in codicibus post πολλῶν legitur γὰρ prorsus necessarium esse non difficile est ad intellegendum, δὴ vero post πολλῶν ex Aristophanis dicendi usu rectissime additum est cf. 596. Plut. 253. al. Maxima vero ex parte, non totum hunc codicem ex optimis compilatum esse dixi, quia sunt quae ad neutrum referre possis. Omnino in hunc codicem diligentius inquirendum erit.

1) Simili vitio laborat Soph. O. R. 403 παθῶν ἔγνωσ ἂν οἷάπερ φρονεῖς, ubi scribendum est οἷ ἔπερ φρονεῖς.

νος; εἰς ἐτέλειαν χηρὴ συγγεγραμμένῳ —, verum etiam μοι ut addatur ab Aristophanis dicendi usu clara voce poscitur; videas, quaeso, similes locos hos: Eq. 184 ξυ-
 νειδέναι τί μοι δοκεῖς σαυτῆ καλόν, Nub. 1276 τὸν ἐγ-
 κέφαλον ὥσπερ σεσεῖσθαι μοι δοκεῖς, Vesp. 1405 σωφρο-
 νεῖν ἂν μοι δοκεῖς, Av. 935 πάντως δέ μοι ἰγῶν δο-
 κεῖς, ib. 1370 εὐ γέ μοι δοκεῖς λέγειν, ib. 1674 δίκαι'
 ἔμοι γε καὶ πάλιν δοκεῖς λέγειν, Thesm. 622 ληρεῖν μοι
 δοκεῖς, Ran. 1220 ἐφέσθαι μοι δοκεῖς, Eccl. 920 δο-
 κεῖς δέ μοι καὶ λάμβδα κτλ. Plut. 364 οὔτοι μὰ τὴν Δι-
 μιτρ' ἔγχαίνειν μοι δοκεῖς cf. 1060, 1066, ib. 422 ὃ γὰρ
 μαινᾶς εἶναι μοι δοκεῖς¹⁾. Quae cum ita sint, hoc loco
 dubitari nequit, quin ceteri codices verum servaverint, Ra-
 vennas et Venetus communi vitio laborent eoque duplici;
 sed hoc solo loco vix convinces eundem utriusque fon-
 tem fuisse.

At suspicari licet Hermannum non tam ad Equites
 quam ad Nubes, quam edendam sibi sumpserat, respe-
 xisse. Atque in hac fabula manifesta communis horum
 codicum originis insunt vestigia. Neque enim solum le-
 viora vitia communia habent haec: v. 92 θηρίδιον pro θέ-
 ριον, v. 243 ἔτριψεν pro ἐπέτριψεν, v. 267 μήπω γε μήπω
 γε pro μήπω μήπω γε, v. 300 ἐς χθόνα pro χθόνα, v. 307
 πρόδομοι pro πρόσοδοι, v. 744 πάλαι pro πάλιν, v. 807
 μόνος pro μόνας, v. 868 ἐστιν pro ἐστ' ἔτ', v. 960 αὐτοῦ
 pro σαυτοῦ, v. 944 παρά pro περί, v. 1002 οὐ pro οὖν,
 v. 1081 τε pro ἐστί, v. 1124 ἦνίκα γὰρ pro ἦνίκα ἂν γὰρ,
 v. 1282 οὐδὲν pro οὐδέ, v. 1409 ἐτύπτησας pro ἔτυπτες,
 verum etiam graviora. v. 1198 enim non assequor, quomodo

1) In codicibus legitur οὐ δ' εἰ τίς; ὠχρὰ μὲν γὰρ εἶναι μοι
 δοκεῖς. A. de Velsen (Symb. philol. Bonn. p. 413) Aristophanem
 ὠχρὰ μαινᾶς εἶναι μοι δοκεῖς scripsisse suspicatus est; in qua ele-
 gantissima coniectura unum displicet ὠχρὰ adiectivum ad μαινᾶς ad-
 iectum. Inde ea scriptura nata est, quam supra recepi.

Hermannus Kockius Bergkiius Meinekiius praeferre potue-
 rint Ravennatis et Veneti communem hanc scripturam:

ὅπερ οἱ προτένθαι γὰρ δοκοῦσί μοι ποιεῖν
 huic ceterorum codicum lectioni:

ὅπερ οἱ προτένθαι γὰρ δοκοῦσί μοι παθεῖν

Nam quod Hermannus monuit ποιεῖν ab imperitis li-
 brariis in hac sede facillime mutari potuisse in παθεῖν,
 etsi homini doctissimo largiri possumus, tamen nobis con-
 cedendum erit, si alterutrum interpolatum est, multo mai-
 orem interpolationis speciem ποιεῖν praeseferre quam
 παθεῖν. Accedit quod παθεῖν Aristophanis usui egregie
 convenit, cf. Teuffel. ad v. 234. Postremo, id quod rem
 conficit, qui secuntur aoristi ἐφελόιατο — προὔτείνθενσαν
 postulant, ut etiam hoc versu aoristus legatur. Neque hoc
 solo loco Ravennas et Venetus interpolati sunt, verum
 etiam v. 1298, ubi cum ceteri codices rectissime exhibeant
 ὃ σαμφοῖρα, hi duo scriptum habent ὃ Πασία, quam malam
 interpretationem esse neminem fugit. Non magis vero
 quam haec interpolationum communio casui tribui potest
 communio transpositionum quarundam et lacunarum; nam
 ne huius quidem vitiorum generis exempla desunt. Sic
 v. 601 Ravennas et Venetus exhibent ταῦρος τραγός pro
 τραγός ταῦρος, v. 1164 ἔνδοθεν τρέχων pro τρέχων ἔνδο-
 θεν, v. 1384 οὐκ ἂν pro ἂν οὐκ, v. 1081 ὡς ἔρωτός τε καὶ
 γυναικῶν ἦττων pro ὡς ἦττων ἔρωτός ἐστὶ καὶ γυναικῶν;
 omissa sunt in utroque monosyllaba v. 1086 ἂν, v. 1198
 γὰρ, v. 1231 ἀλλ', v. 1499 καὶ, v. 1510 γε, bisyllaba v. 838 χρη-
 στὸν (quod Dindorfius praetermisit), v. 929 τοῦτον, v. 1006
 λευκῶ, v. 1048 παιδων (falso enim Dindorfius adnotavit
 solum Ravennatem hoc vocabulum omittere), v. 1361 ἔνδον.
 Colophonem addit quod duo versus integri in utroque
 codice omisi sunt, v. 114 et v. 1100.

Ex Vespis si leviora omittere volueris, ad Her-
 manni sententiam confirmandam adferre poteris Raven-
 natem et Venetum communi vitio v. 577 exhibere ἄχρισ

pro ἄχεις, v. 668 περιπεμφθείς pro περιπεφθείς, v. 890 γενναιοτέρων pro γε νεωτέρων, v. 1254 κατάξαι pro πατάξαι, falso additum habere v. 248 ὦ, v. 263 ὁ Ζεὺς, v. 1287 μ' οἶ, v. 1474 τὰ, omissum v. 90 'πὶ, v. 1062 δὴ ').

In Pace etiam rariora vestigia invenies. v. 758 uterque codex pro καμήλον exhibet καμίνον, v. 824 ὡς ἔγωγ' ἐπυθόμην pro ὡς ἐγὼ 'πυθόμην, v. 447 εἰ pro κεῖ, v. 453 ἡ τοίνυν ἡ ἡ pro ἡ ἡ τοίνυν ἡ, additum habet v. 566 τὸν, v. 1099 νῦν.

In Avibus messis non maior erit. Neque multi momenti est, quod Ravennas et Venetus v. 45 καθιδρυθέντε pro καθιδρυθέντε, v. 324 ἐραστὰς pro ἐραστὰ, v. 701 ἐγένετ' pro γένετ', v. 796 ἂν pro αὖ, v. 1624 κἀναρπάσας pro ἀρπάσας scriptum, v. 992 τὸ ante κακὸν (quamquam de Veneto Dindorfius tacet) additum, v. 425 καὶ omissum habent.

In Ranis Ravennatis et Veneti haec vitia communia sunt: v. 33 ἔγωγ' οὐκ pro ἐγὼ οὐκ, v. 455 ἱερὸν pro ἰλαρὸν, v. 507 δεῦρ' pro ἀλλ', v. 757 καὶ pro χῆ (cf. Plut. 641 τίς ἢ βοή ποτ' ἐστίν; Lys. 830 τί δ' ἔστιν; εἰπέ μοι τίς ἢ βοή; quos locos Meinekii causa adscripsi, qui καὶ βοή recepit) v. 971 σωφρονεῖν pro γὼ φρονεῖν, v. 907 om. μὲν.

In Plutō haec: v. 111 μακρὸν pro μακρὰ, v. 367 ἔχεις pro ἔχει, v. 610 παιδίων pro παίδων, v. 695 ἀνεπαλλόμεν pro ἀνεπανόμην, v. 708 δὲ κύκλω pro δ' ἐν κύκλω, v. 1088 γοῦν pro γὰρ, v. 1096 προσείχετο pro προσίσχεται, v. 301 om. ἡμιμένον, v. 397 add. λέγω, v. 576 add. καί.

1) Consulto omisi v. 155, ubi uterque codex πρῶτον exhibet pro ceterorum codicum quam Meinekii praetulit lectione πρότερον quia illud Aristophanis esse confido cf. Eq. 50 λοῦσαι πρῶτον ἐδικάσας μίαν, ib. 488 ἀλλ' εἰμι πρῶτον δ' ὡς ἐγὼ τὰς κοίλας καὶ τὰς μαχαίρας ἐνθαδὲ καταθήσομαι, Ach. 383 νῦν οὖν με πρῶτον πρὶν λέγειν ἐάσασθε ἐνεσκειάσασθαι μ' οἷον ἀθλιώτατον, ubi Aristophanes eodem iure πρῶτον dixit, quo nos in similibus „zunächst, vor allen Dingen.“

Vides non ita multa ea esse utriusque codicis vitia, quae dubitari nequeat, quin ex eodem fonte fluxerint; nam etiam ex eis quae adtuli communibus vitiis sunt, quae quod in utroque codice inveniuntur, casui tribuere possis. Attamen restant, ubi non potes; atque in Nubibus dubitari non potest, quin Ravennatis et Veneti idem fons fuerit. Neque hoc non potest sumi, quod non saepius optimi codices una peccant, archetypi virtuti deberi. Hac de causa concedendum est, videri eos fratres esse. Quod si sunt, quaerendum est, uter patrem magis referat et maioribus pluribusque splendeat virtutibus.

Iterum ab Equitibus ordiamur, in qua sat multi loci inveniuntur, ubi Ravennas solus patri obsecutus esse, Venetus ab eo turpiter descivisse iudicandus est. Hic enim v. 14 falso additum habet σοι, v. 61 εἰθ' ὁ scriptum pro ὁ δέ, v. 70 ὀκαπλάσιον pro ὀκαπλάσια, v. 133 τοῦτον pro τόνδε, v. 143 ἐξολῶν pro ἐξελῶν, v. 175 γ' pro δ', v. 187 οἶον pro ἴσον, v. 190 τουτί σε μόνον pro τουτί μόνον σ', v. 201 αἶ κεν pro αἶ κα, v. 212 εἴμ' ἐπιτροπέειν pro ἐπιτροπέειν εἴμ', v. 236 ξυνόμνυτον pro ξυνόμνυτον, v. 272 πρὸς pro τὸ, v. 354 ἄκρατον pro ἀκράτου, v. 357 ἐκπιῶν pro ἐπιπιῶν, v. 365 ἐξελῶ pro ἐξέλεω (Rav. ἐξελλέγω), v. 373 περιτιλῶ pro παρατιλῶ, v. 377 εἶτά γ' pro εἶτα δ', v. 385 οὐκ ἄρ' ἦν pro ἦν ἄρ' οὐ, v. 412 παιδίων pro παιδίου et μαχαριδίων pro μαχαρίδων, v. 437 καὶ pro ἦ, v. 511 ἔπη λέξοντας pro λέξοντας ἔπη, v. 537 στυφελισμούς pro στυφελιγμούς, v. 604 εἶτά γ' pro εἶτα δ', v. 646 τῶν pro οἶ, v. 675 πανταχοῦ pro πανταχῆ, v. 698 ἐὰν pro εἰ, v. 748 ἔν' ἐκεῖνον pro ἵνα τοῦτον, v. 767 ἀντιβεβηκώς pro ἀντιβεβηκώς, v. 768 διατμηθείην pro κατατμηθείην, v. 776 χαριζοίμην pro χαριοίμην, v. 856 καθαρπάσαντες pro καταπάσαντες, v. 880 γένωνται pro γένοιτο, v. 902 πόνηρες pro πανοῦργε, v. 1039 ὄν pro τὸν, v. 1058 φράζειν pro φράσσαι (Rav. φράσαι), v. 1084 φράζεις pro φράζει, v. 1110 ἦδη pro εἶσω, v. 1118 πρὸς τε τὸν pro πρὸς τὸν τε, v. 1131 οὔτω pro

χοῦτω, v. 1214 ἀλλ' οὐχ pro οὐχ, v. 1239 ἐναντίον pro ἐναντία, v. 1256 γένωμαι pro ἔσομαι, v. 1277 οὐτος pro αὐτός, v. 1311 ἐν pro ἦν, v. 1339 ἦν pro ἦ.

Ab his omnibus vitiis Ravennas liber est. Ut vero si duos fratres unum bonos patris mores referentem, alterum omnibus vitiis adfectum videris, hunc a falsis amicis suspicaberis abalienatum esse a patris disciplina, ita Venetum conicies in hac fabula ab alio potius codice pendere quam ab Ravennatis archetypo. Quae coniectura per se quamvis probabilis omni tamen fide careret, si nullus codex extaret, qui eisdem vitiis laboraret. At omnes praeter Ravennatem, quibus quidem Dindorfius usus est, codices easdem, quas tamquam Veneti solius adtulimus falsas lectiones exhibent. Quid igitur certius esse potest, quam his locis Venetum non ex Ravennatis sed ex deteriorum codicum archetypo fluxisse? Scilicet totam Veneti Equites ad deteriorum codicum archetypum referendam esse, non solum ex hoc consensu non consequitur, verum etiam inde, quod Venetus uno loco v. 187 deteriorum codicum lectionem οἶον receptam, Ravennatis vero ὄσον ut variam lectionem adscriptam exhibet, et ex duplicis, de quo supra diximus, vitii communione sat certo conligi posse puto, etiam Ravennatis archetypi aliquam partem in Veneti Equites transiisse.

Ad Nubes pergo. Facile conicies, in hac fabula quia certissima Ravennatis et Veneti cognationis vestigia repperimus, hunc vel nihil vel perpauca ex ceterorum codicum archetypo hausisse. Atque ita est. Duos tantum locos indagavi, ubi cum maiore fiducia dicere possis Venetum ab hoc archetypo pendere, v. 650 et v. 1233. Priore enim loco unus Ravennas ἐπαῖονθ' veram lectionem servavit, quae in omnibus aliis codicibus in εἶτ' ἐπαῖεν depravata est; altero loco in eodem praestantissimo codice ποίους θεούς; monometer nondum ἴν' ἂν κελείσω γό σε verbis, quae in ceteris praemissa sunt, oneratus est. Nam

haec verba futile supplementum esse probaverunt mihi Hermannus et Dindorfius.

In proximis fabulis plura Veneti et ceterorum codicum communis originis vestigia inventum iri sperabis; quod longe secus est. In Vespis enim vix plura vel certiora indagabis, quam quod Venetus cum ceteris v. 147 ἐσερρήσεις exhibet pro ἐρρήσεις, v. 175 θάττον pro αὐτόν, v. 239 ἦψαμεν pro ἦψομεν, v. 319 τηροῦμ' pro τηροῦμαι θ', v. 661 τούτων pro τούτου, et v. 458 οὐχ omittit; in Pace cum ceteris v. 31 μήποτ' praebet pro μηδέποτ', v. 233 ἔνδον pro ἔνδοθεν, v. 600 σε λαβόντ' pro λαβόντ', v. 585 δαίμονα pro δαιμόνια, v. 705 ἀφεξόμεσθα pro ἀφροσόμεσθα. Nam quod v. 897 in omnibus praeter Ravennatem codicibus omissus est, huic rei propterea magnam vim non tribuo, quia facile etiam diversi librarii a priore ἐσάναι ad alterum aberrare potuerunt.

Certiora vestigia Aves continet. v. 23 Venetus deteriorum codicum οἶθ' recepit pro Ravennatis ἦθ', v. 69 ἀλλὰ pro ἀτάρ, v. 122 ἐγκατακλιθῆναι pro ἐγκατακλιθῆναι, v. 432 quod gravius est, λέγειν κέλευέ μοι λέγειν pro λέγειν λέγειν κέλευέ μοι, v. 491 τορνευτασπιδολυροπηγοί pro τορνευτολυρασπιδολυροπηγοί, v. 692 Προδίκω παρ' ἐμοῦ pro παρ' ἐμοῦ Προδίκω.

Talia etiam in Ranis inveniuntur. v. 129 Venetus cum deterioribus plerisque κᾶτα pro εἶτα exhibet, v. 317 ἐκεῖνο pro ἐκεῖν' ὦ, v. 520 ἀλληγοῖσι pro ὀρχηγοῖσι, v. 1019 σὺ τί pro τί σὺ, v. 1035 ἔσχε καὶ κλέος pro καὶ κλέος ἔσχεν, v. 1066 ἀλλ' ἐν θακίσις pro ἀλλὰ θακίσις, v. 1330 πόνον pro τρόπον, v. 1366 ὅσπερ pro ὅπερ.

In Pluto Venetus cum ceteris v. 56 exhibet φράσον pro φράσεις, v. 641 ἀγγελεῖ pro ἀγγέλλεται, v. 765 σ' ἐν κριβανωτῶν pro σε κρ., v. 999 προσέπειμην pro προσάπειμην, v. 517 δὴ omittit.

Vides eorum vitiorum, quae Veneti ceterorumque codicum communia sunt, non ita magnum esse numerum,

vix tamen minorem, quam eorum quae Ravennatis et Veneti communia supra in unum coegimus. Eodem igitur iure, quo supra Ravennatis, nunc deteriorum codicum archetypum Veneti fontem fuisse et ex duobus illis codicibus hunc tertium compilatum esse dicemus.

Quae cum ita sint, ubicunque Ravennas et Venetus inter se discrepant, non iam quaerendum erit, uter propius ad archetypum accedat, sed utrum Venetus eodem, quo Ravennas an quo deteriores codices fonte usus fuerit.

At inveniuntur loci, ubi dubius haereas, ad utrum fontem Veneti lectionem referas, quippe quae ab utroque aequae aliena sit. Sic Eq. 473 Ravennas aliique codices omnes *προσπέμπων* exhibent, unus Venetus *προσπεσών*, Vesp. 675 solus Venetus *δωροφοροῦσιν* pro *δωροδοκοῦσιν*, v. 702 *ἔλαιον* pro *ἄλευρον*, Pac. 1317 *κάπιχορέειν* pro *κάπικελέειν*, Ran. 753 *κάμολόνομαι* pro *κάμιαίνομαι*, Plut. 871 *πράγματα* pro *χρήματα*, v. 1044 *αἰσχίνομαι* pro *ὑβρίζομαι*. Hae lectiones cum ex neutro fonte haustae esse possint, quaeritur utrum ex librarii ingenio an ex tertio aliquo fonte fluxerint. Mihi quidem illud parum probabile esse videtur, hoc alterum vero factum esse eo magis mihi persuasum est, quo plura accedunt eaque multo etiam certiora tertii fontis vestigia. Quid enim? si Plut. 50 Ravennas *βίψ*, deteriores codices *χρόνψ*, Venetus vero lectionem exhibet admodum singularem *ἔτει*, num tu putas, hanc a librario creatam esse? Vel si ib. v. 1013 in omnibus aliis codicibus scriptum est *μεγάλους ὀχουμένην*, in uno Veneto *μεγάλοισι νῆ Δία*, num tu hoc librarii ingenio dabis? Si velles, ego non concederem. Nec ipse voles, si alios locos contuleris, ubi similes lectiones in Veneto ut variae lectiones in margine tantum adscriptae sunt; his enim locis librarius ipse se tertio aliquo codice usum esse prodit. En haec exempla. Vesp. 1473 Venetus cum ceteris *κατακομιῆσαι* recepit, sed adiecit *γρ. κατακλιῆσαι*; Pac. 1144 Ravennas cum ceteris exhibet *ἄφανε*, Venetus

ἄφανσε γρ. ἄφανε, ib. v. 1201 idem cum reliquis *δραχμῶν ἐμιολῶ*, sed *γρ. δραχμαῖς κερδαίνω*, Av. 210 cum Ravennate *λίσον*, sed *γρ. καὶ λίσον καὶ ἄσον*, ubi librarium *χῆσον*, quod in deterioribus codicibus legitur, scribere voluisse conicio, ib. v. 1396 cum aliis omnibus *βαίην*, sed *γρ. βαίνων*, Ran. 63 *ἔτινος* cum ceteris sed *γρ. ἐγώ*, v. 202, quam variam lectionem Dindorfius silentio praetermisit, *ἔχων ἀλλ' ἀντιβάς* cum reliquis, sed *γρ. τὰ δέματ' ἀντιβάς*, Plut. 106 *ἐγώ γρ. ἐμοῦ*, ib. v. 367 *ἔχεις γρ. μένει*, quarum illa Ravennatis lectio est, cum ceteri *ἔχει* exhibeant, v. 396 *τὸν θαλάττιον γρ. τὸν βοιώτιον*, v. 1093 *ὑπέπιπτον γρ. ὑπεπίρων*. Eandem vero vim ei loci habent, ubi, qui Venetum scripsit, scripturam aliquam ab utroque fonte aequae alienam recepit, horum vero ut variam lectionem adscripsit. Cuius generis haec exempla sunt. Venetus Av. 109 pro ceterorum codicum *τρόπον* exhibet *γένους γρ. τρόπον*, Ran. 116 pro *καὶ σύ γε*, quod ceteri praebent, *ἵνα κάτω γρ. καὶ σύ γε*, v. 118 *ὅπη γρ. ὅπως*, v. 309 *προσέπειται γρ. προσέπεισε* pro *προσέπεισεν*. Dubitari igitur nequit, quin praeter duos illos tertius Veneti fons fuerit. Videntur vero adeo quattuor fuisse; Plut. 50 enim, ut iam supra vidimus, Ravennas exhibet *βίψ*, deteriores codices *χρόνψ*, Venetus *ἔτει*, idem vero adscriptum habet *γρ. γένει καὶ χρόνψ*, ex quibus lectionibus aut *ἔτει* aut *γένει* necesse est ex quarto aliquo fonte deducta sit. Sed accedit aliud. Illae variae lectiones pleraeque quidem pessimae notae, nonnullae praeclarissimae sunt. Salutiferac enim iamdudum extiterunt his locis: Vesp. 675, 702, ubi Venetus scholiastam et Suidam adsentientes habet, Pac. 1317, 1144, ubi iterum Suidas eandem lectionem *ἄφανε* praebet, Ran. 118, in Bergkiana altera etiam Plut. 1013. Spretum vero adhuc est, quod Venetus Plut. 50 praebet, *ἔτει*. Sed memini Sauppium in seminarii Gottingensis lectionibus mihi probare, usitatissima corruptela correctae scribendum esse: *ὡς σφόδρ' ἐστὶ σύμφορον τὸ μηδὲν*

ἀσκεῖν ἐγγὲς ἐν τῷ νῦν ἔτι. Tam praeclaras lectiones ad eundem, quo perversas, fontem referendas esse mihi persuadere non possum, ita ut etiam magis mihi probetur, praeter Ravennatis et deteriorum codicum archetypos non unum sed duos Veneti fuisse fontes, unum infimi generis, alterum optimum et ex altiore et puriore fonte deductum ipso Ravennate. Si vero mirum tibi videtur, unum librarium quattuor codices inter se diversissimos usurpavisse, tibi sumere licet, fontes illos non una undique confluisse, sed binos sese commiscuisse, his duobus compilatis demum codicibus tertium Venetum effectum esse. Cum autem de his rebus nihil omnino sciri possit, praestat fortasse, quod simplicissimum et si non ad persuadendum tamen ad percipiendum aptissimum esse videtur, ponere omnes quattuor fontes una in Venetum influxisse. Iam enim tu, qui patienter legisti, quae hucusque disseruimus, sollertio-rem te praebebis ipso typheta et me praeunte hoc stemma tibi pinges. Ex puncto aliquo, quod *d* littera insignibis, deorsum duas divergentes lineas duces, ita ut laevam breviorē facias dextera. Ad laevam extremam *x* litteram, ad dexteram „deteriores codices“ vocabula adpinges. Iam dexteræ lineæ duo puncta superius *c*, inferius *b* littera nota et ex utroque in sinistram partem singulas lineas duce. Superiorem lineam extremam „Rav.“, inferiorem „Ven.“ nota ornabis et ex illa media inde a puncto aliquo, cuius *a* littera signum erit, lineam duces ad „Ven.“ notam. Ad eandem singulas lineas duces a punctis *x* et *b* litteris insignitis et a novo aliquo extra harum, quas hucusque duximus, linearum fines ponendo et *y* littera notando.

Hoc stemmate in quo *x* littera ignotum illum optimum, *y* pravissimum codicem significatum esse ipse facile intelleges statim utamur. Eq. 163 Ravennas exhibet τὰς στίχας ὁρᾶς τῶνδε τῶν λαῶν, deteriores codices ὁρᾶς γε τῶνδε τ. λ., unde conligendum est, iam in eo archetypo, quem *c* littera insignivimus, scriptum fuisse ὁρᾶς τῶνδε

τ. λ., in *b* codice lacunam γε particula ab hoc loco aliena expletam esse; quapropter Venetus veram lectionem ὁρᾶς τὰς τῶνδε τ. λ. non potest non hausisse ex *x* codice. Similiter factum est, ut ib. 484 Ravennas cum deterioribus codicibus in falsa lectione τὰς κοχῶνας consentiat, unus Venetus veram praebeat τὰ κοχῶνα¹⁾. Porro Vesp. 21 quod cum deterioribus codicibus Ravennas προσερεῖ, unus Venetus veram lectionem προερεῖ exhibet, hanc hausisse dicendus erit ex eodem *x* codice. Eundem in modum explicandae sunt reliquae bonae lectiones, quas Venetus in Vespis contra consentientes Ravennatem et deteriores codices tuetur; has dico: v. 334 τῆ θύρα pro τὰς θύρας, v. 384 ἔσται τοιαῦτα pro τὰ τοιαῦτα, v. 386 κατακλαίσαντες pro κλαίσαντες, v. 472 ἔλθοιμεν pro ἔλθωμεν, v. 480 σοῦσιν pro ποῦσιν, v. 507 cum Suida τυραννικά pro τυραννίδα, v. 565 add. ἀνιῶν, v. 735 add. ἐστιν, v. 749 τί βοᾶς pro τί μοι βοᾶς, v. 806 om. γ', v. 1064 om. γε, v. 1155 παραθοῦ (scribe παράθου) pro κατάθου, v. 1193 καθυτάτην (scribe βαθυτάτην) pro βαρυτάτην, quibus ex eadem fabula fere totidem addere ipse poteris. Similia si quaerere volueris etiam in reliquis fabulis hic illic quamvis multo rariora *x* codicis vestigia invenies, quae nunc enarrare vix operae pretium est.

Deteximus quattuor unde Venetus haustus est fontes. Quaerentem vero quae ratio in ipso Veneto inter hos fontes intercedat et a quo fonte praeter ceteros ma-

1) Noli v. 711 huc trahere, ubi quam Venetus post διαβαλῶ insertam habet γε particula, cum summa vis non in διαβαλῶ sed in πλείονα insit, ab hoc loco aliena est. Hac de causa mihi non probaverunt homines doctissimi Bergkii (ed. I) καὶ γὰρ δὲ σ' ἐγὼ καὶ διαβαλῶ γε πλείονα vel (ed. II) καὶ γὰρ δὲ σ' ἔλκων διαβαλῶ γε πλείονα, Sauppium καὶ γὰρ δὲ σ' ἐγὼ καὶ διαβαλῶ γε πλείονα scribendum esse, multo vero etiam minus mihi Kockius persuasit, quod ipsi in mentem venit, καὶ γὰρ δὲ σ' ἔλξω διαβαλῶ τε πλείονα Aristophanem scripsisse.

xime pendere videatur iubere possumus ad ea respicere, quae exposuimus, unde satis iam apparuit, in *Pace Avibus Ranis Pluto* aequo quodam temperamento omnes fontes mixtos esse neque ullum praeter ceteros praevalere, contra in *Equitibus deteriorum codicum, in Nubibus Ravennatis archetypum, in Vespis a codicem optinere*. Quae cum ita sint haec mea de his codicibus sententia est, *Veneti auctoritatem in Equitibus longe superari Ravennatis auctoritate, in Nubibus ei parem, in Pace Avibus Ranis Pluto supparem, in Vespis ea multo maiorem esse*.

Haec sunt quae enucleare potuimus ex variis codicum lectionibus; quibuscum compares, quaeso, quae ante hos decem annos Kockius scripsit (Mus. Rhen. IX. p. 512): „Quae ratio intercedat inter librum Ravennatem et Venctum, qui illius praestantiam haud raro aequare videtur, alio loco, si deo placebit, exponam. Quaestio enim est subdifficilis et obscura, ad quam is demum accurate respondere poterit, qui per omnes Aristophanis fabulas pari assiduitate et diligentia et similitudines et discrepantias scripturae pervestigaverit. Unum enim superiore anno „(Mus. Rhen. VIII p. 352)“ monui Venctum videri descriptum esse aut ex Ravennate ipso aut ex eo libro, ex quo etiam Ravennas originem acceperit, aliquot tamen locis tam insignem exhibere lectionis diversitatem, ut ea ex aliis quibusdam libris, non multo recentioribus Ravennate, forsitan etiam vetustioribus hausta esse videatur.“

Iam a codicibus ad poetam transeamus. Cui non minus consuluerimus, si nonnullos locos ab hominum doctorum, qui interdum Ravennatis vel Veneti variis lectionibus se decipi passi sunt, coniecturis vindicaverimus quam si alios nostro Marte illorum codicum ope emendaverimus. Errores vero, ne inutilia agamus, eos potissimum refutan-

dos nobis sumemus, qui vel multitudine et auctoritate eorum, qui eis constricti fuerunt, vel eo sese commendant, quod usus Aristophanis perscrutandi ansas praebent.

Ad alterum genus pertinet Kockii Eq. 177 quam putat emendatio. Legebatur hoc loco:

*γίγναι γὰρ, ὡς ὁ χρησμὸς οὐτοσί λέγει,
ἀνὴρ μέγιστος. ΑΑΑ. εἰπέ μοι καὶ πῶς ἐγὼ ἐπλ.*

Ravennas in priore versu inter γὰρ et ὡς interpositum habet ὄντως; qua varia lectione arrepta Kockius. (Mus. Rhen. IX p. 500) sic scribendum esse:

γίγναι γὰρ ὄντως, ὡς ὁ χρησμὸς σοι λέγει κτλ.

mihī quidem non persuasit. Nam quod homo doctissimus postulat, ut Demosthenes insiciarium in summum potestatis fastigium escensurum esse maiore vi asseveret, ut hī theologi magis et facilius nobis imponere sibi videntur, si digito monstrantes divina bibliorum sacrorum verba antestentur quam quotvis affirmativis particulis cumulatis, ita Demosthenes ad persuadendum aptius dicit γίγναι γὰρ ὡς ὁ χρησμὸς οὐτοσί λέγει quam cum Kockio γίγναι γὰρ ὄντως ὡς ὁ χρησμὸς σοι λέγει κτλ. Et οὐτοσί pronomem demonstrativum, cum Demosthenes ad insiciarium de hoc vaticinio nihil dixerit, necessarium est. Huius igitur versus vulgata scriptura quin ad ipsum Aristophanem redeat auctorem, dubitari nequit. Sed quod in priorem versum non quadrat ὄντως vocabulum fortasse in altero suum locum inveniet. Quid enim, si scribendum esse dixerō ὄντως μέγιστος? At ἀνὴρ vocabulum apud Aristophanem tam saepe quasi fulcrum adiectivo additum est, ut etiam hoc loco a poeta potius quam a librario adiectum esse non possit non videri. Sic infra v. 765 βέλτιστος ἀνὴρ περὶ τὸν δῆμον, v. 873 κρίνω σ' ὅσων ἐγώ περὶ τὸν δῆμον ἀνδρ' ἄριστον, v. 1208 ἀνὴρ ἀμείνων περὶ σέ καὶ τὸν γαστέρα, Plut. 209 ὡς ἐὰν γένη ἀνὴρ πρόθυμος αὐτὸς εἰς τὴν

πράγματα, al. 1) Quorum exemplorum similitudine efficitur etiam Plut. 339 praeferendum esse, quod in codicibus legitur, ὡς ἑξαπίνης ἀνήρ γεγένηται πλούσιος, Porsoni, quem editores fere secuti sunt, ἀνήρ. Itaque etiam ἀνήρ μέγιστος verba satis tuta esse videntur a manu emendatrice. Non minus quae secuntur εἰπέ et πῶς ἐγὼ utpote prorsus necessaria. Contra superflua esse videntur quae interiacent μοι et καὶ. Fortasse igitur scribi potest ὄντως ἀνήρ μέγιστος. Ἄλλ. εἰπέ πῶς ἐγὼ κτλ.. Sed ne hoc quidem concedo. Cavendum enim est, ne tam tenaces simus propositi, ut tyranni cuiusdam potentissimi et crudelissimi (quot enim perdidit criticorum lusus!) instantis vultus nos non quatiat mente solida, usum loquendi dico, qui hoc loco vetat ne μοι pronomem eiciamus. Per omnes enim Aristophanis fabulas ubicunque εἰπέ vocabulum interrogationem vel ipsum excipit ut Pac. 210 τοῦ δ' ἐνέχ' ἡμᾶς ταῦτ' ἔδρασαν; εἰπέ μοι, vel ea excipitur ut Ach. 318 εἰπέ μοι τί τοῦτ' ἀπειλεῖ τοῦτος —; μοι pronomem additum est 2). Quod casu factum esse non poteris dicere in quadraginta fere quae conlecta habeo exemplis neque cuiquam probabis, qui quidem noverit sermonis communis constantiam. Neque huius legis vis eo levatur, quod bis terni loci Eq. 109 εἴπ', ἀντιβολῶ, τί ἔστι; ib. 142 εἴπ', ἀντιβολῶ, τίς ἐστιν; ib. 1202 εἴπ', ἀντιβολῶ, πῶς ἐπενόησας ἀράσσαι; et Nub. 900 εἰπέ τί ποιῶν; Vesp. 293 πάνν γ' ὦ παιδίον, ἀλλ' εἰπέ τί βούλει με πρίασθαι καλόν; Pac. 118 ἔστι τι τῶνδ' ἐτίμως εἴπ' ὦ πάτερ εἴ τι φιλεῖς με excipiendi sunt; illi enim sese ipsi excusant, his patroni existunt anapaesti, ionici, hexameter dactylicus. Nam dici nequit, quantum distet trimetrorum sermo a metro-

1) Cf. Vesp. 923 κινῶν ἀπάντων ἄνδρα μονοφαιίστατον.

2) Eq. 741 ubi vulgo εἰπέ νυν τί δρῶν; legebatur, rectissime Kockius ex Ravennatis lectione εἰπέ μοι νυν reposuit εἰπέ μοι τί δρῶν.

rum. Duo monere libet, quibus hoc discrimen inlustretur; unum, τε — καὶ particularum coniunctionis in trimetris iambicis admodum rarum esse usum, in ceteris metris creberrimum 1), alterum in similitudinibus in trimetris nusquam ὡς pro ὥσπερ dictum vel τις adiectum esse, contra Vesp. 694 in tetrametro anapaestico legi ἐσπονδάκατον καὶ θ' ὡς πρόιονθ' ὁ μὲν ἔλκει ὁ δ' ἀντενέδωκεν, ib. v. 1490 in anapaestico dimetro πτήσσει Φρύνηχος ἄς τις ἀλέκτωρ, ex quibus locis illum a Reisigio (Coniect. p. 313) ὥσπερ scribendo emendatum esse etiam ego olim opinatus sum, altero loco ipse ὥσπερ scribendum proposui, quorum tamen neutrum recte fieri δεύτεραι φροντίδες me edocuerunt. Quae cum ita sint, ne μοι quidem pronomine carere possumus; quo quae satis iam defenditur καὶ particula etiam eo sese commendat, quod ipsius cum interrogativo coniunctio mirantis et increduli quasi propria est cf. Ach. 86 καὶ τίς εἶδε πώποτε βοῦς κριβανίτας; τῶν ἀλαζονευμάτων, Eq. 128 καὶ πῶς; vid. Matth. Gr. gr. § 620 d. Non possum igitur quin ὄντως vocabulo, qua a Kockio iam donatum erat, civitatem abiudicem. —

Etiam largiorem disputandi materiam praebebit Eq. 676. Legebatur:

ἐγὼ δὲ τὰ κορίανν' ἐπριάμην ἑποδραμών,
in Ravennate vero cum ἐπεκδραμών legerent, primum Reisigius Hanovio:

ἐγὼ δὲ τὰ κορίανν' ἐπριάμην ἑπερδραμών,
deinde Fritzschius 2) Kockio et Meinekio:

1) Ran. 1397 Aristophanem ἀλλ' ἕτερον αὐ ζήτηι τι τῶν βαρυστάθμων ὅτι σοι καθέλξει, καρτερόν τι καὶ μέγα scripsisse suspicor pro καρτερόν τι καὶ μέγα. Nihil vero perversius esse potest quam quod Bergkianus Ran. 513 pro καὶ γὰρ ἀλλήτοίς γέ σοι ἤδη ἴδον ἔσθ' ὁμοιοτάτη κωμωχιστρίδες ἕτεραι δὲ ἢ τρεῖς, fortasse scribendum coniecit ἀλλήτοίς τέ σοι, quia hoc casu factum est ut in Veneto legatur.

2) ad Ran. p. 213.

ἐγὼ δ' ἐπιτάμην τὰ χορίανν' ἐπεκδοραμὼν
 scribendum esse probaverunt. Quas emendationes si inter se comparaveris discriminis, quod inter ἐπεκδοραμὼν et ἐπερδοραμὼν verba composita intercedit, nulla ratione habita, non poteris in Reisigii emendatione mutationis lenitatem non mirari, offendes vero in proceleusmatico, quo homo doctissimus alterum pedem effici voluit. Ac inire offendes¹⁾; neque enim Reisigius (Coniect. p. 53—86) data opera demonstrare potuit, in Comicoꝝ graecorum trimetris proceleusmaticum in anapaesti locum succedere posse. Nam ex duodecim quae p. 86 praeter hoc tamquam certissima coegit exemplis unum Eupolidis ap. Mein. Com. II. p. 564 certissime emendavit Hanovius²⁾: καὶ μουσική πρῶγμ' ἐστὶ βαθύ τι καγκύλον pro καὶ καμπύλον, alterum Eubuli ap. Mein. III p. 252 iam Canterus rectissime scripserat: σιτηράνοϋς ἴσως βούλεσθε· πότερ' ἐρπυλλίνοϋς pro πότερον, Aristophanis vero Ach. 78 cum Morellio Bergkio Meinekio scribendum esse puto: τοῖς πλείστα δυναμένους φαγεῖν τε καὶ πιεῖν pro καταφαγεῖν, quia quod Elmsleius voluit δυνατοῖς a sermonis simplicitate longius recedere videtur, ib. v. 437 cum Bentleio Dindorfio Bergkio Meinekio: Εὐριπίδῃ πειδίπερ' ἐχαρίσω ταδί pro ἐχαρίσω μοι, Ran. 76 cum Bentleio Hanovio Dindorfio Bergkio Meinekio Koekio εἶτ' οὐ Σοφοκλέα πρότερον ὄντ' Εὐριπίδου pro οὐχί, Lys. 982 sive cum Dindorfio σὺ δ' εἶ πρότερον sive cum Bergkio τίς δ' εἶ σὺ; πότερ' sive cum Meinekio σὺ δὲ τίς; πρότερον scribere males, non dubitabis Reisigii σὺ δ' εἶ τί; πρότερον ἄνθρωπος ἢ κοίσαλος abicere, cui homini doctissimo non verendum est ne iniuriam inferas, si Thesm. 1203 quem ultro intulit τὸ articulo in exilium misso cum editoribus scripseris σὺ

1) cf. de hac quaestione Enger. praef. Lysistr. p. XV sqq.

2) Exerc. crit. in com. gr. p. 160.

μὲν οὖν ἀπότρεχε, παιδάριον, τοῦτ' ἐλαβόν. Restant igitur hi quinque loci:

Plat. ap. Mein. Com. II p. 682 οὗτος τίς εἶ; λέγε

ταχύ· τί σιγῆς; οὐκ ἐρεῖς,

Aristoph. Vesp. 967 ὦ δαμόν' ἐλέει τοὺς ταλαιπώρουμένους

id. ib. 1169 ὡδὲ προβάς τρυφερὸν τι διασαλακώσῃσιν

id. Plut. 1011 νηπιῆριον ἂν καὶ φάτιον ἐπεκορίζετο

Nicostrat. ap. Mein. Com. III. p. 284 λευκός· τὸ γὰρ πάχος ἐπερέκλυτε τοῦ κανοῦ.

Si ex septem quos iam correctos adscripsimus Thesmophoriazusarum, ex his vero locis Vesperum alterum exceperis, hos ab illis eo differre intelleges, quod thesin eius pedis, qui proceleusmatico effici videtur, uno vocabulo comprehensam habent, cum in illis ab altera theseos syllaba novum ordiatur vocabulum. Atque hoc paullo plus molestiae habere videtur illo, quia proniores sumus ad arsin a novo vocabulo quam ab ultima proximi incipiendam. Hac de causa — quanquam nihil statuo — fortasse versus Platonis Nicostrati Aristophanis Vesperum prior et Plutii defendi possunt, in multo etiam gravioꝝ vero reprehensionem alter Vesperum versus et quem quidem Reisigius voluit Ep. 676 incurunt.

Neutrum quamvis in hoc omni genere nobiscum consentiens emendandum esse Hanovius sibi persuasit, falsa quadam opinione captus, cuius primus auctor Seidlerus fuit. Is enim in excursu „de dactylo et tribracho in quinta senarii iambici pede“, quem dissertationi „de versibus dochmiacis tragicorum graecorum“ adiecit, „scenicos poetas tribrachum dactylumque in quinta senarii sede ita praesertim tolerabilem offensionisque suae expertem iudicasse, si cum ipsa quinti pedis arsi soluta novum vocabulum inciperet“ docuit. Cui legi qui repugnant loci cum plerique ita comparati sint, „ut in quinti pedis arsi

vel vocales habeant *ια* sive *ιο* vel consonam ϵ “, homo doctissimus suspicatur, „harum litterarum pronuntiationem habuisse aliquid, unde communis regulae violatio commode veniam inveniret“, quod quale fuerit non exponit. At iusto levius rationes subduxit. Primum enim comicorum locos non debebat in censum vocare; deinde si apud tragicos septuaginta exempla extant solutae quintae trimetri arseos, atque ex his sexaginta sunt, ubi ab hac arsi novum vocabulum exorditur, indene consequitur, hoc ex lege quam tragici sibi scripserint ita factum, decem qui restant versus exceptiones esse? Et qualis haec lex fuerit! Si licebat ante ultimum pedem vocabulum conlocare, quod vel iambi vel spondei vel cretici mensuram exaequaret, cur non item, quod tribachi vel dactyli vel paeonis primi? Quid, ut exemplo utar, a ratione reprehendi potest in Aeschyli Eum. 783 *ἀλλ' ἐκ Διὸς γὰρ λαμπρὰ μαρτύρια παρῆν*? Cum igitur haec lex nec per se probabilis sit neque inter numerum eorum locorum, ubi observata est, atque eorum, qui ei repugnant, iusta intercedat ratio, tota illa Seidleri de *ια, ιω, ερ, ορ* litterarum pronuntiatione sententia omni fundamento caret. Nihilominus in hac periculosa via securus progressus est Eduardus Wunder¹⁾. Cum enim Seidleri legem a quinta etiam in ceteras trimetri sedes transtulisset, eique nonnullos locos repugnare videret, non solum ad eandem *ιον, ιος, ια* litterarum miram pronuntiationem confugit et *πατέρα* bisyllabum, *ἀμφότερα* trisyllabum esse voluit, verum etiam „pronominis *τις* formas *τίνα* et *τίνι* sic fuisse pronuntiatas, ut unius fere syllabae instar essent“ nobis persuadere conatus est. Vellem homines doctissimos aperuisse, quo alio modo *μαρτύρια* vel *ἀμφότερα* a poetis in versum recipi potuissent nisi ita ut ab una arsi ad alteram pertinerent. Atque haec erat qua falsa opinione captum fuisse dixi

1) Advers. in Soph. Philoct. p. 23 sq.

Hanovium; qui non dubitavit, quin *κορίαν'* pro bisyllabo et *διασαλακώτισον* pro quinquesyllabo haberi possent, itaque Eq. 676 *ἐγὼ δὲ τὰ κορίαν' ἐπριάμην ὑπερδραμών* et Vesp. 1169 *ὠδὲ προβάς τρεφερόν τι διασαλακώτισον* optimi generis versus essent.

Sed iure editores hos homines doctos ipsis imponere non passi sunt. Ac Vesp. loco iam Dindorfius vidit *διασακώτισον* scribi posse, Equitum vero versu dubitabimus, utrum vulgatam teneamus an Raveanatis vestigia secuti cum Fritzschio scribamus *ἐγὼ δ' ἐπριάμην τὰ κορίαν' ὑπεκδραμών*. Queritur igitur, quid primum Reisingium commoverit, ut vulgatam relinqueret. Verba hominis doctissimi p. 59 haec sunt: „quod in vulgatis exemplaribus reperitur, *ὑποδραμών*, pedibus in hunc modum divisus:

ἐγὼ δὲ τὰ κορίαν' ἐπριάμην ὑποδραμών

eo ita numeri debilitantur, ut etiam fracti quiddam et incompositi habere videantur: et talem omnino versus Aristophanem unquam vel etiam alium quemcunque comicum, qui ad Aristophanis nitorem accederet, nego fecisse.“ Idem p. 57 Ach. 78 lectione codicis B *τοὺς πλεῖστα δυναμένους καταφαγεῖν καὶ πιεῖν* numeros effici dixerat „indignos Aristophanis palaestra.“ Ac re vera neminem tam surdis esse puto auribus, quin his numeris offendatur. Ego quidem non potui satis mirari, Bergkium Fritzschii emendationem, qua pravissimum versum subito in elegantissimum commutatam videbam, non recepisse. At etiam magis miratus sum, Av. 1543 omnes editores solius Veneti lectionem *πάντ' ἔχεις* tanti fecisse, ut hunc inelegantissimum versum:

ἦν γ' ἦν σὺ παρ' ἐκείνου παραλάβης, πάντ' ἔχεις

recipere mallet quam *σὺ* pronomine expulso, ceterorum verò codicum *ἄπαντ'* servato versum Aristophani reddere elegantissimum:

ἦν γ' ἦν παρ' ἐκείνου παραλάβης, ἄπαντ' ἔχεις.

Ille versus vero cum eis, qui Reisigio tantopere displicuerunt, id commune habet quod versus post tertiam arsin incisi reliqua pars ex pacone quarto et, qui hunc excipit, cretico consistit. Tales igitur versus num Aristophanes admiserit, diligentius quaerendum esse videtur.

Ac duo huius generis, quae quidem apud Meinekium extant, exempla utique emendanda sunt Vesp. 1223 ἄληθες; ὡς οὐδ' εἰ Διακρίων δέξεται et Ran. 57 ἀλλ' ἀνδρός; — ἀππαπαῖ. — ξυνεγέρον Κλεισθένεια.

Priore loco Ravennas et Venetus consentientes tradunt:

ἄληθες; ὡς οὐδείς γε Διακρίων δέξεται.

Hunc versum levi ultimi verbi mendo correcto:

ἄληθες; ὡς οὐδείς γε Διακρίων δέξεται

nondum persanatum esse ex eis, quae supra de proceusmatico exposita sunt, apparet. Sed ne γε quidem sublato ea ratione hunc versum emendaveris, quae nihil dubitationis habeat (unde enim γε irrepsisse dices?) nec omnem difficultatem removeris. Quid enim? nonne expectas Philocleonem dicturum fuisse: ἄληθες; ὡς οὐδείς γε Διακρίων δέξομαι? hoc enim quippe quod primarium sit, si quid, addendum erat. Iam si tecum reputaveris, si legeretur:

ἄληθες; ὡς οὐδείς γε Διακρίων v—

et versum optimum fore nec quicquam desideratum iri, imo responsionem tam plenam quam strictam exstituram esse, δέξεται vero verbum et versum destruere et per se molestum esse, si deinde animadverteris, quam facile hoc verbum orationis vel explicandae vel explendae causa a male sedula manu addi potuerit, non poteris quin mihi concedas, rectissime et verissime Dobracum δεδέξεται ut glossam explosisse. Nec quicquam potest esse certius, quam huius omnis loci hanc esse rationem, ut Bdelycleo filius, qui antecedunt, versibus, qui nobilissimi viri in con-

vivio praesint, Philocleoni patri exponat, eumque ut coram eis bene cantet his verbis admoneat:

τούτοις ξυνὼν τὰ σκόλι' ὅπως δέξει καλῶς,
is vero hanc admonitionem, aegre ferat et omnes Diacrios in cantando se superaturum esse gloriatur. Illi enim irae indicandae optime ἄληθες vocabulum inservit vid. Kock, ad Nub. 841 et ad Av. 174. Ie vero particula quam servandam esse iudicavimus prorsus ex more addita est cf. Plut. 901 σὺ φιλόπολις καὶ χειστός; — ὡς οὐδείς γ' ἀνήρ. Non dubito igitur, quin ab omni parte tutum sit quod posuimus huius versus membrum: ἄληθες, ὡς οὐδείς γε Διακρίων v—, cui si probabiliter adiecerimus iambicum aliquod vocabulum, omne, opinor, punctum tulerimus.

Ad versum qui sequitur ἐγὼ εἴσομαι καὶ δὴ γὰρ εἴμ' ἐγὼ Κλέων Richter haec adnotavit: „Libet synzesis exempla non ita rara apud Arist. sint, scripserim tamen τὰχ' εἴσομαι pro ἐγὼ εἴσ.“ Ni fallor, homo doctissimus sensum quendam veri rectissime hoc loco secutus est, sed acrius instandum erat. Negandum erat ullo alio loco apud Aristophanem — ω vocalem cum εἰ — diphthongo ita concurrere, ut illa vel cum hac coalesceret vel corripere. Ne apud tragicos quidem talis quam dicit synzesis invenitur nisi Soph. Phil. 585 ἐγὼ εἴμ' Ἀτρεΐδας δυσμενής· οὗτος δέ μοι, qui locus emendandus est. Quid enim? num tu putas Sophoclem duobus deinceps versibus Ἀτρεΐδας ipso nomine appellaturum fuisse, cum priore versu pronomine uti liceret? Ego quidem non dubito quin v. 585 Ἀτρεΐδας glossa sit et Sophocles scripserit:

ἐγὼ σφιν εἴμι δυσμενής· οὗτος δέ μοι

φίλος μέγιστος, ὄνεκ' Ἀτρεΐδας στυγῆ.

Itaque Richter non debet dubitare, quin Vesparrum ille versus corruptus esset. Sed bene excogitatum est, quod reponendum duxit τὰχ' εἴσομαι. Hoc enim quam maxime requiritur, ut Bdelycleo patri glorioso re-

spondeat, eum statim in iudicium vocatum iri. Nec quicquam huic coniecturae obicere potes nisi quod iusto violentior sit. Quid vero, si quod Richtero delendum visum est ἐγὼ pronomen ex hoc quidem versu expellendum esse concessero, eodem vero eum, qui proxime antecedit, explendum et sic scribendum esse dixerō:

τούτοις ξυγὼν τὰ σκόλι' ὅπως δέξει καλῶς.

ΦΙΛ. ἄληθες; ὡς οὐδεὶς γε Δακρίων ἐγὼ.

ΒΛ. τάχ' εἴσομαι: καὶ δὴ γὰρ εἴμ' ἐγὼ Κλέων.

Emendatum esse confido hunc locum, quem quibus coniecturis homines docti vexaverunt, eas enarrare me supersedere posse putavi, simulque a metrica illa difficultate liberatum.

Brevius disputare licet de Ran. 57; omnis enim huius versus deformitas non Aristophani sed Meinekio vitio danda est, qui ante Κλεισθένει qui traditur τῷ articulum sine iusta causa eiecit. Imo articulus paene necessarius est, quia Clisthenes, cuius Hercules hic mentionem inicit, idem est atque is, cum quo Dionysum, cum ἐπεβάτευον Κλεισθένει dixisset, idem Hercules v. 49 suspicatus erat rem habuisse, hoc ipsum vero, se ad id respicere, quod antea Dionysus prodiderat, non poterat Hercules graece simplicius quam articulo Κλεισθένει nomini praeposito significare. Quod autem nunc ἀπαπαῖ pro ἀππαπαῖ scribendum est atque hac interiectione Vesp. 309 maesti senes utuntur, cum hoc loco Dionysus non, quod Kockius voluit, neget sed aiat, haec res ne tibi scrupulum inicit, harum interiectionum significationis admodum fluctuantis exemplum obiter adferam.

Scholiasta Venetus ad Pac. 180 haec adnotat: διπλῆ καὶ εἰσθεσις εἰς ἰάμβους ραξ', ὧν τὸ τελευταῖον „καὶ νησιώτας· δεῦρ' ἔτ' ὃ πάντες λεῶ.“ ἐπ' ἐνίοις δὲ ἀντιγράφοις μετὰ στίχου καὶ ἐστὶ κωλάριον τὸδε „τί φησι;“ καὶ μετ' ἄλλου λή τὸδε „ἰὴ ἰή.“ Parum recte Duebnerus eodem quo Dindorfus constrictus errore verbis μετ' ἄλλου λή

uncis inclusum addidit v. 268. Hoc scholium enim ad v. 173, unde trimetri iambici exordiuntur, pertinere ut inde concludi poterat, quod scholiasta Venetus ad v. 154 anapaesticum tantum systema, Aldinae verò scholiasta etiam septem qui secuntur iambicos trimetros descripserat, ita luculentissime inde apparet, quod si numero 172 addis numerum ραξ' numerum 298 efficis i. e. eius versus numerum, qui ultimus est ex his iambicis, καὶ νησιώτας· δεῦρ' ἔτ' ὃ πάντες λεῶ. Ex his quae exposui scholiastam Venetum si interpretatus eris, intelleges eum testari, antiquo aliquo tempore in codicibus quibusdam post v. 223 extitisse κωλάριον τὸδε „τί φησι“, post v. 261 τὸδε „ἰὴ ἰή.“ Iam quod priore loco sese invenisse tradit, dummodo φησι in φης mutemus, optime quadrat in Aristophanis verba. Similiter enim extra versum τί φης; interrogationi praemissum est Nub. 235 τί φης; ἢ φροντίς ἔλκει τὴν ἰκμάδ' εἰς τὰ κάρδμα; et Eq. 1346 τί φης; ταυτί μ' ἔδρων, ἐγὼ δὲ τοῦτ' οὐκ ἤσθόμην; Cum ποῖος vero coniunctum legitur τί λέγεις σύ; vel τί σὺ λέγεις; Vesp. 1378 τί λέγεις σύ; ποῖος ὄζος; et Av. 1233 τί σὺ λέγεις; ποῖοις θεοῖς; IP. ποῖοισιν; ἡμῖν τοῖς ἐν οὐρανῷ θεοῖς. Cum igitur τί φης; εἰς ποῖον; minime ab Aristophanis dicendi usu abhorreat, idem vero tam exquisite dictum sit, ut vix videri possit ab aliena manu additum esse, non dubito quin ex ignotis illis codicibus τί φης; recipiendum sit. Eo minus dubitari potest, quin etiam quod de ἰὴ ἰή scholiasta tradidit ad bonum fontem redeat. Ac postquam Polemus Cydoeum iussit pistillum ab Atheniensibus petere, terrore commotus Trygaeus rectissime exclamare videtur ἰὴ ἰή. Quae vero hoc loco metuentis simul et dolentis, eadem interieccio v. 195 cavillantis, v. 455 adeo exultantis est.

Ut igitur ad propositum redeamus, Ran. 57 sine ulla dubitatione mecum scribes:

ἀλλ' ἀνδρός; — ἀπαπαῖ. — ξυνεγένον τῷ Κλεισθένει.

His duobus erat quo tempore aliud exemplum adici

posse opinabar, Ran. 83, qui versus apud Meinekium sic scriptus est:

Ἀγάθων δὲ ποῦ σθ' ; — ὅπου στ' ; ἀπολιπὼν μ' οἴχεται,

in codicibus vero sic;

Ἀγάθων δὲ ποῦ στιν ; — ἀπολιπὼν μ' οἴχεται.

Nam spes erat fore ut ante *οἴχεται* una syllaba addita optima versus species restitueretur. Sed quod ex Suida s. v. *Ἀγάθων* Dindorfius Kockius Bergkiius receperunt *ἀπολιπὼν μ' ἀποιχεται*, parum Aristophaneum esse nemo negabit, qui quidem sciat, Vesp. 1261, quo solo loco legebatur, recte Bergkium scripsisse *ὄστ' ἀφείς σ' ἀπέρχεται*. Contra *ἀπολιπὼν μ' οἴχεται* rectissime dictum est; nec facile monosyllabum, quod quamvis superfuum sine detrimento interponi possit, invenies. Hac de causa nunc mihi persuasum est, hanc versus partem intactam relinquendam esse. Priori vero parti *Ἀγάθων δὲ ποῦ στιν*; augendae et Meinekii et Cobetus¹⁾ ita consuluerunt, ut dubius haereas, utrum quod Meinekiius voluit, praeferas an quod Cobeto placuit:

Ἀγάθων δὲ ποῦ πόν' ἐστ' ; — ἀπολιπὼν μ' οἴχεται.

Quamquam utraque emendatio corrueret, si vere Reisigius²⁾ dixisset, in fine enuntiatorum interrogativorum Aristophanem noluisse *ἐστίν* copulae ultimam elidi. Fatendum enim est, cum plus quinquaginta versibus haec lex observata sit quinque tantum ei repugnare, hos dico:

Ach. 178 *τί θ' ἐστ' ; — ἐγὼ μὲν δεῦρό σοι σπονδάς φέρων*

Nub. 214 *ἀλλ' ἢ Λακεδαιμῶν ποῦ σθ' ; — ὅπου στιν ; αὐτί.*

Pac. 187 *πατήρ δέ σοι τίς ἐστ' ; — ἐμοί ; μαρτώτατος.*

Av. 90 *μὰ Β' οὐκ ἔγωγε ποῦ γάρ ἐστ' ; — ἀπέπτατο.*

1) Mnem. II. p. 213.

2) Diar. Jen. a. 1817. nr. 223.

Ran. 1220 *Εὐριπίδη — τί ἐσθ' ; — ἐφέσθαι μοι δοκεῖ¹⁾.*

Sic enim Meinekiius hos locos scripsit. At clamas, cum codicibus in hac quaestione diiudicanda nihil tribuendum sit, eodem iure ubique *ἐστιν* vel *στιν* quo *ἐστ'* et *σθ'* scribi posse. Sed videas, quaeso, ne si hoc volueris etiam maioribus angustiis premaris. Effecturus enim es, ut singulae theses in duas partes ita dissecentur, ut una ad unius, altera ad alterius personae verba pertineat; quod non video quibus aliis exemplis tueri possis quam his:

Ach. 800 *αὐτὸς δ' ἐρώτη. — χοῖρε χοῖρε. — κοῦ κοῦ.*

Pac. 195 *ἔθι νυν κάλεσόν μοι τὸν Α'. — ἰὴ ἰὴ ἰὴ.*

Ach. 912 *φαίνο πολέμια ταῦτα. — τί δαὶ κακὸν παθόν —*

Nub. 1192 *ἴνα δὴ τί τὴν ξηρὴν προσέθηκεν. — ἔν' ὦ μέλε —*

Ex his vero exemplis tertium et quartum emendata sunt in editione Meinekiana, ubi rectissime priore loco *τί δέ*, altero *προσέθηχ'* legitur (cf. Vesp. 793 *ὁ δὲ τί πρὸς ταῦτ' εἶφ' ; — ὅ, τι*, ubi non vereor, ne cum Reisigio scribas *εἶπε, τί*); reliqua duo autem nihil valent quia interiectionum singularis ratio est. Multo vero etiam minus in auxilium vocare poteris, quod Nub. 664 in Hermanniana Kockiana Meinekiana legitur:

πῶς δὴ ; φέρε'. — ὅπως ; ἀλεκτροῶν κάλεκτροῶν.

Nam non solum haec scriptura soli Hermanni ingenio debetur, verum etiam non magis Aristophanea esse videtur quam codicum *πῶς δὴ ; φέρε. — πῶς ; ἀλεκτροῶν κάλεκτροῶν*. Ego certe nusquam in his undecim fabulis *φέρε* vocabulum interrogationi postpositum inveni; qua de causa ego Aristophanem scripsisse suspicor:

1) Consulto omisi Pac. 41 *τοῦ γάρ ἐστ' ; — οὐκ ἐσθ' ὅπως*, quia hunc versum sanum esse nondum mihi persuasum est, atque Ran. 1077 et Thesm. 498, non quod Reisigius eos emendaverit, sed quia hi fortasse rhetoricam interrogationis speciem excusare possunt.

πῶς δὴ; φέρε πῶς; — ἀλεκτροῶν κάλεκτροῶν.

Cum igitur qui quinque illis locis *ἔστιν* vel *᾽στιν* scripserunt, omni exemplorum ope destituti sint ¹⁾, nos vero, qui *ἔστ'* et *᾽στ'* scribendum ducimus, eos locos in partes vocare possimus, ubi aliorum vocabulorum ultimae syllabae in fine interrogativorum enuntiatorum elisae sunt, ut Plut. 132 *τίς οὖν ὁ παρ᾽έχων ἔστιν αὐτῷ τοῦ θ'*; — ὁδὶ, concedendum est, Reisigium non detexisse, quam legem Aristophanes sibi ipse scripserit, sed invito imposuisse. Ne vero mireris, non plures esse locos, ubi *ἔστιν* copulae ultima elisa sit, id ipsum reputa etiam in aliis vocabulis per omnes Aristophanis fabulas ad summum vicies factum esse.

1) Noli desiderare Vesp. 1369 *τῶν ζυμποτῶν κλέψαντα*; — *ποῖαν ἀλλητριδα*; quem versum corruptum esse non tam huius elegantiae legis violatio arguit quam *ποῖαν* pronomini interrogativi prioris syllabae correptio, quae ex quo Aesch. Suppl. 911 pro *ἐκ ποίου φρονήματος* legitur *ἐκ τίνοσ φρ.* omni exemplorum similitudine destituta est. Quomodo emendandus sit hic versus, dubitari potest; sed quin et quod Florens Christianus (*πῶς; ἀλλητριδα*); et quod Meinekius scribendum proposuit (*τὴν ἀλλητριδα*); ab Aristophanis consuetudine abhorreat, non poterit dubitari. Mihi videtur inde proficiscendum esse, quod in hoc versu nihil est, quod reprehendi possit, abici vero salva sententia unum potest *ἀλλητριδα* verbum, quod idem facile ex proximis repetitum vel ad interpretandum adscriptum esse posse quivis concedet. Iam enim sine temeritatis vitio hoc vocabulo expulso hanc versus partem ut prorsus firmam ac tutam statuere:

τῶν ζυμποτῶν κλέψαντα; — *Ποῖαν — υ —*

et reliquam partem quolibet cretico vel dactylico vocabulo explere possumus. Atque ego quidem suspicor adlocutionem interiisse quales hae sunt: *ὠλεθρε. φῆζυρέ. ὦ φθόρε, ὦ μέλε, ὦ τίλαν*, ita ut e. gr. totus versus scribendus sit:

τῶν ζυμποτῶν κλέψαντα; — *ποῖαν, ὠλεθρε*; — cf. *τί δ'; οὐχὶ πειθαρχεῖν με τοῖς νόμοισι δεῖ*; — *ποιοῖσιν, ὦ δῆστηνε*; — *τοῖς δεδογμένοις*.

Nullus igitur dubito, quin Aristophanes vel quod Cobetus vel quod Meinekius coniecit, re vera scripserit. Itaque iam deprehendimus unum sat certum eius versuum generis exemplum, quod Reisigii et nostras aures tantopere offendit. Sed etiam certiora haec accedunt:

Ach. 538 *οὐκ ἠθέλομεν δ' ἡμεῖς δεομένων πολ-
λάκις*

ib. 1022 *τί δ' ἔπαθες*; — *ἐπειρίβην ἀπολέσας
τὸ βόε*

Eq. 113 *φέρε νῦν ἐγὼ ᾽ματιῶ προσαγάω τὸν χόα*

ib. 1374 *ποῦ δῆτα Κλεισθένης ἀγοράσει καὶ
Στράτων*

Pac. 439 *μὰ Δῖ' ἀλλ' ἐν εἰρήνῃ διαγαγεῖν τὸν βίον*

An. 1290 *ὠρμηδομάνουν δ' οὕτω περιφανῶς
ὄσπερ καὶ*

ib. 1401 *χαριεντά γ' ὦ πρεσβῦτ' ἔσοφίσω καὶ
σοφά*

ib. 1406 *Λεωτροσίδη χορὸν πετομένων ὀρνέων*

Ecc. 543 *οὐκὼν λαβεῖν γ' αὐτὰς ἐδυνάμην οὐ-
δαμοῦ*

Plut. 664 *ἦσαν δέ τινες κάλλοι δεόμενοι τοῦ θεοῦ ¹⁾*

ib. 720 *καὶ σχῖνον εἶτ' ὄξει διέμενος σφηττίφ.*

Haec duodecim exempla docent, ab Aristophanis certe metrica arte non iam posse improbari, quos emendandos esse supra nobis persuasum erat, Equitum illum, unde exorsi sumus et Avium versum. Atque hoc quidem loco cum sola aurium offensione commoti *σύ* expellendum esse censuerimus, has vero pro Aristophane nimis subtiles fuisse intellectum sit ²⁾, restituendum erit quod vulgo legebatur:

1) Hunc versum Carioni continuandum esse existimo.

2) Omnino experientia iterum atque iterum me docuit, Aristophanem in versibus pangendis non eam diligentiam posuisse quam suspiceris, nobisque cavendum esse, ne quod auribus nostris displi-

ἤν γ' ἤν σὺ παρ' ἐκείνον παραλάβης, πάντ' ἔχεις
 idque eo magis faciendum erit, quod πάντ' ἔχειν fere
 formula fuisse neque unquam pro πάντ' ἔχεις dictum esse
 videtur ἅπαντ' ἔχεις cf. Kock. ad. Av. 1352. 1460. In
 Equitibus vero si etiam nunc, ad quam sero redimus,
 Fritzschi coniecturam tueri volueris, demonstrandum erit,
 ἐποδραμών ferri non posse vel certe ἐπεκδραμών vel quod
 Reisiḡius maluit ἐπερδραμών longe praestare. Nam ei rei
 soli, quod Ravennas quamvis optimus codex ἐπεκδραμών
 exhibet, non ita multum tribuendum esse inde intellegitur,
 quod v. 742 Parisini codices A et C et ipsi aperte corrupti
 pro ἐποδραμών praebent ἐπεκδραμών. Sed neque in Reisiḡii
 neque in Fritzschi lectione nihil est, in quo offendamus.
 In ἐπερδραμών enim aegre desideratur obiectum quale
 ἅπαντας, ἐπερδραμών vero evitandi notionem continet quae
 huc minime quadrat. Contra optime dictum est τὰ κο-
 ριάνν' ἐπριάμην ἐποδραμών. Ὑποτρέχειν enim in vulgus
 notum est de eo dici, qui alius benevolentiam officiis
 captet. Atqui insiciarius in eo erat, ut praeclaro dono
 senatores sibi conciliaret. Quid igitur obstat, quominus
 narret ἐγὼ δὲ τὰ κοριάνν' ἐπριάμην ἐποδραμών ἄπαντα

ceat et apud ipsum poetam bis terve tantum recurrat, ab eo alienum
 atque hos locos emendandos esse censeamus. Quod cum latius pa-
 teat uno exemplo probare libet.

G. Hermannus ad Nub. 816 (817 Mein.) οὐκ εὐ φρονεῖς μὰ
 τὸν Αἴα τὸν Ὀλύμπιον observavit Αἴα non inveniri sic positum ut
 ultima in ictu sit nisi Lys. 24 καὶ τὴ Αἴα παχύ, quem tamen versum
 de vitio suspectum habet. Neque iniuria hunc versum ut spurium
 seclusisse videtur Meinekius. Sed Hermannus recte fecit, quod in
 Nubibus nihil mutavit, cum Meinekius et qui eum secutus est Koc-
 kius scripserint: μὰ τὸν Αἴ' οὐ τὸν Ὀλύμπιον, quam scripturam quo-
 modo eis quae ad v. 1066 adtulit, exemplis defendat Kockius ipse
 viderit. Οὐ μὰ τὸν Αἴ' οὐκ εὐ φρονεῖς graece dici potest, οὐ μὰ
 τὸν Αἴ' οὐ τὸν Ὀλύμπιον quamvis probatum Meinekio tamen soloe-
 cum est.

κτλ.? ¹⁾ Res vero simplicissima haec est. Insiciarius post-
 quam cum senatoribus (qui enim cupidissimorum gressus
 superare potuerit?) in forum venit, sed dum hi in pisci-
 culos irruunt condimenta omnia coemit; atque haec deinde
 senatoribus liberalissime donat.

Aliis locis Venetus hominibus doctissimis fraudi
 fuit. Vesp. 247 cum omnes praeter Venctum codices
 λαθὼν τις exhibeant, is vero λίθος τις, Hermannus Berg-
 kius Richterius Meinekius scripserunt:

μή ποιν λίθος τις ἐμποδὼν ἡμῶς κακὸν τι δράσῃ.

Ac fateor me ipsum primum hac sola de causa in
 hac scriptura offendisse, quod me mirum habebat, veram
 lectionem λίθος in ceteris codicibus in λαθὼν depravatam
 esse. Mox vero ipsa scriptura displicere coepit, quia
 ἐμποδὼν participium flagitare videbatur, quo cum subiecto
 cōiungeretur. Iam cum μή ποιν et ἐμποδὼν ἡμῶς κακὸν
 τι δράσῃ verba prorsus firma et ab omni parte tuta
 essent, nihil relicuum erat nisi ut λίθος τις mutaretur.
 Tunc demum intellexi, ceterorum codicum scripturam
 λαθὼν τις recipiendam, Veneti λίθος τις glossam esse.
 Quid enim? num si senex dicebat μή ποιν λαθὼν τις ἐμ-
 ποδὼν ἡμῶς κακὸν τι δράσῃ, haec verba aliter intellegi
 poterant quam de lapide in ipsa via latenti? scilicet latro
 non λαθάνει ἐμποδὼν sed in insidiis latet. Senem vero
 ludere etiam in vulgata lectione intellegitur; nam rerum
 natura conversa lapidem dicit se offensurum esse, cum,
 si quis, ipse in lapide offensurus sit. Quidni igitur ambi-
 guitatem expleat et tamquam de homine de lapide dicat
 λαθὼν τις? Itaque Veneti λίθος verum quidem interpre-

1) Noli offendere in ἀχαριστόμην quod sequitur. v. 679 enim
 Ioannes Iacobus Oeri Helvetius, ex amicis meis ut ipse vult παρακο-
 πώτατος, nihilominus vero de Aristophane optime meritrus, spurium
 esse hoc anno dissertatione quam de responsionis apud Aristopha-
 nem ratione et generibus conscripturus est, docebit.

tamentum sed tamen interpretamentum esse et ioci bonam partem destruere iudicandum est.

Ib. v. 259 G. Hermannus cum legisset Venetum pro βόρβορος exhibere βάρβαρος Bergkio et Meinekio facile probavit scribendum esse:

ἀλλ' οὐτοσί μοι μάργαρος φαίνεται πατοῦντι,

Richtero non item, quem tamen non satis sibi parem habuit adversarium. Videamus quid de hac re iudicandum sit. Ac primum quidem Hermannus¹⁾ haec dicit: „Legebatur βόρβορος. At quomodo hic senex altero ut lutum evitaret monito ἀλλὰ dicere potest? quomodo, quod gravius est, si et ipse se in luto incedere sentit, non pluisse potius quam intra quartum diem futuram esse pluviam dicere? Immo durum sibi atque arefactum solum videri dicat necesse est.“ Quod homo doctissimus primum de ἀλλὰ dicit, cum ea ratione cohaeret, qua hos versus omnes inter chori senes distribuit, quam rationem omnes editores iure improbaverunt. Ac facile intellegitur, quid haec particula in codicum scriptura velit; ut enim saepe nihil significat nisi transitum fieri ex alia re in aliam, ita hoc loco chorum sese a puero ad se ipsum convertere et quasi novam sententiarum seriem incipere indicat. Similiter Plut. 61 Chremylus postquam servum reprehendit, ad Plutum conversus pergit: ἀλλ' εἴ τι χείρεις ἀνδρὸς εὐόρκου τρώποις ἐμοὶ φράσον κτλ. Quod vero Hermannus altero loco dixit, mirum esse senem inde, quod se in luto incedere sentiret, concludere intra quartum diem futuram esse pluviam nec potius pluisse, hoc sine dubio vere dictum est neque a Richtero impugnari debebat, qui haec satis mira adnotavit: „Senes ubi caenum vident a se calcatum, meminisse quoque dierum consentaneum est, quibus proxime pluebat. Quorum dierum numerum cum ut par est hodieque et naturae conveniens humanae,

1) De choro Vesp. p. 7.

memoria non tenerent, dicunt ἡμερῶν τεττάρων τὸ πλεῖστον i. e. iam quartum hunc diem. „Maxime necesse est Deum fecisse pluviam iam quartum hunc diem, scilicet: tantum ego video luti et calco“ cf. 490 πενήκοντ' ἐτῶν, Lys. 280 ἐξ ἐτῶν ἄλουτος.“ Si senes hoc dicerent, absurdissime quod scire debent conligerent ex luti altitudine pluisse per paucos dies proximos. Nec magis mihi probantur, quae deinde homo doctissimus dicit: „Iam sequitur altera senum observatio: Neque cessabit pluere, quum fungos in lucernis increvisse videam. Itaque ex hac mea explicatione senes duas res exponunt, τὸν βόρβορον lutum et τοὺς μύκητας fungos; utramque coniectando et senilem in modum disserendo pluribus.“ Ego quidem mihi persuadere non possum, observationem, quae omnino non facta est, tamquam facta sit arguentis posse confirmari. Sed qui a Richtero non refutatus est Hermannus tamen erravit. Ut enim primum telis eum adgrediar eis similibus quibus ipse vulgatam impugnavit, quomodo tandem senes inde, quod solum durum atque arefactum vident, tam facile concludere possunt, intra quattuor dies fore ut pluat? Deinde vero homo doctissimus id quidem recte intellexit, enuntiatum quod est κοῦκ ἔσθ' ὅπως οὐχ ἡμερῶν τεττάρων τὸ πλεῖστον ἕδωρ ἀναγκαίως ἔχει τὸν θεὸν ποιῆσαι ad futurum tempus referendum esse, quae autem ratio intercederet inter hoc enuntiatum et id quod antecedit eum propterea fugit, quod non satis attendebat ad κοῦκ (v. 260) et γοῦν (v. 262) vocalas. Ut enim haec particula significat, v. 262 causam continere, cur senes putent fore ut pluat, ita v. 260 καὶ docet, id quod his duobus versibus contineatur, aliquid novi et ab eo quod antecedit diversi adferre. Totius igitur loci ratio haec est. Puer sese iterum tam graviter punitum chorum lucernis extinctis in tenebris et luto relicturum esse minatur; cui senex, quae sui fiducia iudices etiam potentissimos homines condemnare consueti esse solent: „Mihi“ inquit „te etiam poten-

tiore poenas dant.“ Eodem temporis momento accidit, ut ille omnipotens in lutum ingrediatur et exclamet: „At hic mihi vadenti lutus esse videtur.“ Sed animo correpto pergit de tempestate fusius agens: „Nec fieri potest, quin etiam his proximis diebus pluat; fungi certe incrementa sumunt etc.“

Iam ipsi optimorum codicum ope emendandi periculum subibimus. Primum Eq. 388 in iudicium vocemus; ubi in omnibus aliis codicibus legitur *μηδὲν ὀλίγον ποιεῖ*, unus Ravennas exhibet *μηδὲν ἔλαττον ποιεῖ*. Illam scripturam omnes receperunt; nam Dindorfus, qui *μηδὲν ἔλαττον ποιεῖ* scribendum esse coniecerat, in Oxoniensi editione ceterorum exemplum secutus est. At parum recte hi omnes egisse videntur. Berglerus quidem adtulerat Thucydidis locos qui videbantur similes hos: 8,15 *καὶ ὀλίγον ἐπράσσετο οὐδὲν*, 2,8 *ὀλίγον τε ἐπιερούον οὐδὲν ἀμφοτέροι*, cf. 7,59, ib. 87 *ὀλίγον οὐδὲν κακοπαθήσαντες*; sed differunt hi loci ab Aristophanis, quod his locis litotes agnoscenda est, qua orationis vis quam maxime augetur, hoc loco, de quo agitur, agnosci non potest. Sed multo etiam maiorem dubitationem ipsa illa optima, ut vidimus, in hac fabula codicis Ravennatis varia lectio movet, quae interpreti quomodo deberi Dindorfio videri potuerit, ego non adsequor. Nam quamquam quae nunc leguntur *μηδὲν ἔλαττον ποιεῖ* per se ferri nequeunt, tamen ea omnino falsa esse tum demum mihi persuaseris, si demonstraveris inter *μηδὲν* et *ἔλαττον* nihil intercideri potuisse, quo restituto et metri et sententiae integritati satisfaceret. At non solum hoc non poteris demonstrare, verum etiam in hac antistrophe nonnulla verba intercideris iamdudum intellectum est. Erraverunt vero qui post *φαῖλον ὧδ'* duos creticos intercideris putaverunt; his enim verbis ne potest quidem quicquam addi. Quid igitur probabilius esse potest quam illam lacunam inter *μηδὲν* et *ἔλαττον* quae-

rendam esse? Qualia vero verba interciderint velut ex hoc exemplo discere potes:

μηδὲν ὧν ἀρτίως νῦν ἔλαττον ποιεῖ.

Scilicet chorus videtur insicarium admonuisse, ne a proposito desisteret neve inimicum animum remitteret.

Ran. 263 *οὐδὲ μὴν ἡμᾶς σὺ πάντως* simulac legi, in *ἡμᾶς* σὺ verborum conlocatione offendi, quorum alterum quamvis maiore vi praeditum priori non antecedere non poteram satis mirari. Sed mox etiam *γε* desideravi, quo σὺ pronomen *ἡμᾶς* pronomini oppositum efferretur. Quaesivi igitur, num quid auxilii loco haud dubie corrupto ex codicibus peti posset. Atque inveni in Ravennate *γε* legi supra scripto σὺ pronomine. Itaque non dubitavi primum σὺ *γε* restituere, deinde ut etiam conlocatio horum verborum corrigeretur, inverso ordine σὺ γ' *ἡμᾶς* scribere. Quo facto nihil relicuum erat, nisi ut *πάντως* vocabulo transposito scriberetur:

οὐδὲ μὴν πάντως σὺ γ' ἡμᾶς,

quae verba quin ipsius Aristophanis fuerint non dubito. Nec vereor, ne Bergkii huic scripturae eam, quam ipse non tam recipiendam proposuit quam ut aliquando in codice aliquo inveniretur, optavit: *ἀλλὰ μὴν ἡμεῖς σε πάντως* praepositurus sit.

Plu t. 258 vulgo legebatur:

ὧς εἰκός ἐστιν ἀσθενεῖς γέροντας ἀνδρας ἦδη.

Meinekii haud dubie nulla alia de causa quam quod ἦδη participium requirit, quo cum substantivo coniungatur, scripsit:

ὧς εἰκός ἐστιν ἀσθενεῖς γέροντας ὄντας ἦδη.

Haec emendatio eo sese commendat, quod quae in *γέροντας ὄντας* verbis auditur *παρήγησις* Aristophani in deliciis fuisse videtur, vid. Ach. 222 *γέροντας ὄντας*, Eq. 533 *ἀλλὰ γέρον ὧν περιέρθει*, Vesp. 278 *τὸ σφραγὸν γέροντος ὄντος*, ib. 1384 *ἦδη γέρον ὧν*, Av. 1256 *οὕτω γέρον ὧν*, Eccl. 323 *ὅτι γέρον ὧν ἡγάμην γυναῖχ'*, qua occa-

sione, data non possum quin notem Bergkii errorem, qui Vesp. 1192 quia Venetus exhibet ἴδη γέρον ὦν πολὺς ὦν pro ἴδη γέρον ὦν καὶ πολὺς „fortasse“ scribendum esse suspicatus est ἴδη γέρον καὶ πολὺς ὦν, quod Aristophanem scripsisse nego. Sed talia ut tenebimus, ubi in codicibus tradita sunt, ita cavendum est, ne ipsi ultro inferamus. Nam hoc quam periculosum sit ex Cobeti et Meinekii in eodem genere communi errore intellegitur, quo Eq. 270 pro:

ὡσπερὶ γέροντας ἡμᾶς καὶ κοβαλικεύεται
scripserunt:

ὡσπερὶ γέροντας ὄντας καὶ κοβαλικεύεται,
a codicibus eo adiuti, quod in Ravennate ἡμᾶς omissum est. Cuius emendationis qui auctor fuit Cobetus Mnem. IV. p. 133 postquam Ach. 221, ubi Ravennas exhibet μηδέπερ γέροντας ἐκρυγῶν Ἀχαρνέας cum hoc loco contulit, sic pergit: „Idem utrobique vitium est, eodem modo natum et tollendum quoque: nempe ut hic apud omnes recte scribitur μηδέπερ γέροντας ὄντας ¹⁾, sic illic scribendum ὡσπερὶ γέροντας ὄντας. Qui codicem Venetum scripsit, de suo ἡμᾶς interpolavit, ut passim Aristophanem levibus coniecturis suo arbitrio refinxit.“ Ex eis quae supra exposuimus elucet hanc notam in deteriorum potius codicum, qui et ipsi ἡμᾶς praebent, archetypum quam in Veneti librarium cadere, illum autem interpolatum esse non negamus. At Cobetus neque ἡμᾶς ferri non posse neque ὄντας requiri ullo modo demonstravit; nam eorum, de quibus in proximis egit locorum (Nicostr. ap. Ath. III, 118 E, ubi recte scripsisse videtur κατεσθίωντες ὄντες δώδεκα, Hermipp. ap. Ath. VIII. 344 D ἔν' ὄνια, Arist. Vesp. 693 δὲ ὄντε) longe

1) Fritzsche ad Thesm. 683 maluit μηδέπερ γέροντας ἄνδρας, quod ipse viderit, quomodo defendat; mihi videtur μηδέπερ particula ὄντας participium requirere.

diversam esse rationem nemo non intellegit. Sed haec emendatio non solum non necessaria esse videtur, verum etiam aperte falsa est. Eadem enim omnium quicumque huc pertinent locorum congeries, in quantum, quae supra de ὡσπερ particulae usu disputavimus, etiam hoc me docuit, Aristophanem substantivo cum ὡσπερ coniuncto ὦν participium adiungere noluisse, sed ὡσπερ cum nudo masculinis coniungere substantivo. Sed ut huic coniecturae lex quam ipse poeta sibi scripsit, ita Meinekii, a qua exorsi sumus, alia lex obstat, quam tu, si in Aristophane criticum agere volueris, bene ages si ubique observabis. Cum enim in Aristophanis dicendi usu dici nequeat quanta sit constantia, non solum cavendum est, ne, quod ab usu poetae abhorreat, vel a codicibus traditum tenemus vel ultro recipiamus, verum etiam, ne, quod ei egregie conveniat, levi animo removeamus. Atqui ἀνὴρ vocabuli cum γέρον coniunctio apud Aristophanem usitatissima est, vid. ἀνὴρ γέρον Ran. 139. Plut. 658, γέροντας ἄνδρας Ach. 679, γέροντες ἄνδρες Plut. 628, γέρον ἀνὴρ ib. 1066. Ergo γέροντας ἄνδρας tuebimur. Circumspicienti vero quo alio vocabulo extruso ὄντας in hunc versum reduci possit, sua sponte ἐστὶν occurrit, quod apud εἰκός fere omittitur, et hoc loco in Ravennate frustra quaeritur. Itaque vix dubitari potest, quin Aristophanes scripserit:

ὡς εἰκός ὄντας ἀσθενεῖς γέροντας ἄνδρας ἴδη. —

Eadem emendandi via ingredienda est Plut. 1122, ubi vulgo legitur:

ἰσχάδας, ὅσ' εἰκός ἐστὶν Ἐρμῆν ἐσθίειν.

Apparet enim enuntiatum quod est ὅσ' εἰκός ἐστὶν Ἐρμῆν ἐσθίειν a poeta ideo adiectum esse, ut omnia quaecunque reliqua essent breviter comprehenderentur. In talibus vero comprehensionibus quid usus Aristophanis postulet, ex his exemplis disci potest: Plut. 626 καὶ τ' ἄλλ' ὅσ' ἐστὶν ἔνδον ἠτρεπισμένα, Eccl. 598 τὴν γῆν πρόωιστα ποιήσω κοινὴν πάντων καὶ τὰ γροίκων καὶ τ' ἄλλ' ὅπ' ὅσ'

ἔστιν ἐκάστῳ, Pac. 596 ὥστε σὲ τὰ τ' ἀπέλεια καὶ τὰ νέα
συνκίδια τᾶλλα θ' ὁπόσ' ἐστὶ φρετὰ προσγελάσεται. Non
dubito igitur quin illo Pluti loco ἔστιν eiecto scriben-
dum sit:

ἰσγάδια τᾶλλα θ' ὅσ' εἰκὸς Ἐρμῆν ἐσθίειν.

Cuius scripturae vestigia insunt in Ravennatis le-
ctione ἰσγάδας θ' ἄς εἰκὸς.

INDEX.

Arist. Ach. 178	p. 26.	Arist. Vesp. 1369	p. 28.
— 221	p. 36.	— 1490	p. 17.
— 912	p. 27.	Pac. 187	p. 26.
Eq. 177	p. 15.	— 223	p. 25.
— 370	p. 36.	— 261	p. 25.
— 346	p. 2.	Av. 90	p. 26.
— 388	p. 34.	— 1543	p. 21. 30.
— 517	p. 3.	Ran. 57	p. 24.
— 676	p. 17.	— 83	p. 26.
— 679	p. 31.	— 263	p. 35.
— 711	p. 13.	— 513	p. 17.
— 741	p. 16.	— 757	p. 6.
Nub. 214	p. 26.	— 1220	p. 27.
— 664	p. 27.	— 1397	p. 17.
— 817	p. 30.	Plut. 50	p. 11.
— 1192	p. 27.	— 258	p. 35.
— 1198	p. 4.	— 339	p. 16.
Vesp. 155	p. 6.	— 422	p. 4.
— 247	p. 31.	— 664	p. 29.
— 259	p. 32.	— 1122	p. 37.
— 694	p. 17.	Soph. Phil. 585	p. 23.
— 1192	p. 36.	O. R. 403	p. 3.
— 1223. 4.	p. 22.		

Eduardus Henricus Albertus de Bamberg de vita sua.

Natus sum Rudolphopoli Prid. Non. Mai. a. h. s.
XXXXVIII patre Gunthero, qui paruae civitatis res
ecclesiasticas et scholasticas eadem religione administrat
qua magnae familiae saluti consulit, matre Thecla de
gente Hoercheriana, quam ante hos octo annos tam
praecipite quam praematura morte nobis ereptam esse
etiam nunc dolemus, postquam contigit, ut gemina eius
soror vidua patri in coniugis, nobis liberis in matris
locum succederet familiaque modo orba subito lactissimum
incrementum sumeret. Christianis adscriptus sum quos
dicunt evangelicis. In Fridericianum patriae urbis
gymnasium inlustre a Carolo Guilelmo Muellero rectore
acerrimo receptus institutione fructus sum clarissimorum
hominum, Rudolphi Hercheri, quem Berolinensium,
Samuelis Obbarii, quem mortis invidia nobis eripuit,
Ernesti Klusmanni praeceptoris optime de me meriti.
In hoc gymnasio ut litterarum amor natus est, ita in
regno Rudolphopolitano rei publicae gerendae odium.
Itaque desciscere a maiorum more et quam adamaveram
philologiae studere constitui. Sapientissimorum vero pa-
tris amicorum consilio saluberrime factum est, ut primum
Gottingam me conferrem. Nam Curtii Leutschii
Saupprii benevolentia me statim ab initio primum pro-
seminarii, deinde seminarii extraordinarium, postremo
sodalem ordinarium esse voluit, ita ut per omne quod

Gottingae degebam tempus studia mea severa disciplina regerentur. Prodocentes vero audivi praeter hos tres homines doctissimos Bertheavium Conzium Lotzium Ritterum Vischerum Waitzium Wieselerum. Deinde Bonnam migravi, ubi me advenam Otto Iahnus et Fridericus Ritschelius statim in seminarium regium philologicum receperunt parique benevolentia per annum et dimidium viribus meis exercendis operam dederunt. Eorundem hominum doctissimorum Gilde-
meisteri Schaeferi Schopeni Troschelii scholis, epigraphicis insuper quas Ritschelius moderari solet exercitationibus interfui. Horum hominum, quibus debebo quicquid praestitero, sempiterna apud me erit memoria.

Sententiae controversae.

- I. Cic. pr. Sull. XI, 33 scribendum est: quinque hominibus comprehensis atque confectis.
- II. Ex Dicaearchi Vitae Graeciae libro altero Sesonchosidem expellere Carolus Muellerus frustra conatus est.
- III. Med. 267 Euripides scripsit *δράσω τάδ'*.
- III. Hor. Carm. I, 7,1—14 quae leguntur ab Horatio aliena sunt.
- V. Apud Luciani editores codex Parisinus 2954 (M), qui quamquam saeculo XIII. exaratus tamen etiam Vindobonensis Philos. Philol. 123 (B) X. saeculi codicis virtutem saepe superat, nondum ea qua dignus est auctoritate fruitur.
- VI. Ovidii Tristium primi libri elegia quae fertur quinta ex duabus integris elegiis forte fortuna coniunctis consistit.
- VII. Plat. Rep. VIII. q. 559 B legendum est *ἢ μὲν γέ που τοῦ σίτου κατ' ἀμφοτέρω ἀναγκαία ἢ τε ὀφέλιμος ἢ τε πᾶσαι οὐ δύναται*.
- VIII. A comitiis tributis patricii lege nunquam exclusi fuerunt; sed cum quotiescumque tribuni tribus convocabant, patricii sequi dedignarentur, quae omnis populi esse debebant comitia, concilia facta sunt plebis propria.
- VIII. Errant qui Germani malunt quam Borussi vocari.